

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
İŞLETME BİLİM DALI

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN FİNANSAL
OKURYAZARLIK, FİNANSAL TUTUM VE
DAVRANIŞ DÜZEYLERİNİ BELİRLEMeye
YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA: NECMETTİN
ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

Yasin KARTAL

Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Tefik EREN

Konya-2019

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
İŞLETME BİLİM DALI**

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN FİNANSAL
OKURYAZARLIK, FİNANSAL TUTUM VE
DAVRANIŞ DÜZEYLERİNİ BELİRLEMeye
YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA: NECMETTİN
ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

Yasin KARTAL

Yüksek Lisans Tezi

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Tefik EREN**

Konya-2019

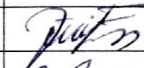

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTUSU
--	---	--

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Yasin KARAL
	Numarası	158111072035
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İşletme / İşletme
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Tevfik EREN
	Tezin Adı	Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık, Finansal Rutin ve Davranış Özelliklerini Belirlemeyle İlgili Bir Araştırma: Necmettin Erbakan Üniversitesi Örneği

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan belvitekn...kara... başlıklı bu çalışma 18/06/2013 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Dr. Öğr. Üyesi	Tevfik EREN	
2	Doc. Dr.	Hüseyin ÇETİN	
3	Dr. Öğr. Üyesi	Ali AYTEPLİ	

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTUSU
--	---	--

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Yasin KARTAL		
	Numarası	158111072035		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İşletme / İşletme		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık, Finansal Tutum ve Davranış Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Necmettin Erbakan Üniversitesi Örneği			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Yasin KARTAL

	<p>T.C.</p> <p>NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ</p> <p>Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü</p>	
---	--	---

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Yasin KARTAL
	Numarası	158111072035
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İşletme / İşletme
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Tefvik EREN
	Tezin Adı	<p>ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN FİNANSAL OKURYAZARLIK, FİNANSAL TUTUM VE DAVRANIŞ DÜZEYLERİNİ BELİRLEMeye YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA: NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ</p>

Bir kişinin kişisel finansmanını yönetme yeteneği günümüz dünyasında önemli bir konu haline geldi. Finansal okuryazarlık, modern toplumlarda ekonomik katılımcılık açısından bir temel yaşam becerisidir. Bireyler için kişisel finans durumlarını yönetmeleri bugünün dünyasında daha da önemli bir hale gelmiştir. Bu anlamda geleceğe yönelik ayrıntılı planları yapmakta, finansal tutum ve okuryazarlığın önemi her geçen gün artmaktadır.

Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada bayan öğrencilerin okuryazarlık, davranış ve tutum düzeyleri bay öğrencilerinden yüksek olduğu görülmüştür. Öğrencilerin finansal becerilerini geliştirmekte yetersiz oldukları, kredi kartı kullanan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu kredi kartı faiz oranlarını bilmediği tespit edilmiştir. 25 ve üstü yaşa sahip öğrencilerin diğer gruplara göre finansal bilgi ve okuryazarlığa en yüksek ortalama ile cevap verdiği görülmüş ve yaş arttıkça finansal bilgi ve okuryazarlık puanının arttığı gözlenmiştir. Araştırmada öğrencilerinin yetersiz olduğu açıkça görülmektedir, öğrencilere konu ile ilgili kendilerini geliştirecek imkânlar ve dersler verilebilir.

Anahtar Kelimeler: Finansal Okuryazarlık, Finansal Davranış, Finansal Tutum, Konya

 <p>KONYA</p>	<p>T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü</p>	 <p>NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ KONYA SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ</p>
--	--	---

ABSTRACT

Öğrencinin	Name and Surname	Yasin KARTAL
	Student Number	158111072035
	Department	Business / Business
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)
	Supervisor	Dr. Öğr. Üyesi Tevfik EREN
	Title of The Thesis/Dissertation	A Study To Determine The Level Of Financial Literacy, Financial Attitude And Behavior Of University students: The Case Of Necmettin Erbakan University

The ability to manage a person's personal finances has become an important issue in today's world. Financial literacy is a basic life skill for economic participation in modern societies. Managing personal finance for individuals has become even more important in today's world. In this sense, it makes detailed plans for the future and the importance of financial attitude and literacy increases day by day.

In the study conducted on the students of Necmettin Erbakan University Faculty of Political Sciences, it was seen that the literacy, behavior and attitude levels of female students were higher than male students. It has been found that students are inadequate in improving their financial skills and the majority of students who do not know credit card interest rates. It was observed that the students with the age of 25 and older responded to financial information and literacy with the highest average compared to the other groups and it was observed that the financial information and literacy score increased with age. In the research, it is clearly seen that students are inadequate and they can be given opportunities and lessons to improve themselves.

Keywords: Financial Literacy, Financial Behavior, Financial Attitude, Konya

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU	ii
BİLİMSEL ETİK SAYFASI	iii
ÖZET	iv
TABLolar LİSTESİ	viii
KISALTMALAR	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

FINANSAL OKURYAZARLIK

1.1. Finansal Okuryazarlığın Tanımı	3
1.2. Finansal Okuryazarlığın Temel Bileşenleri	5
1.2.1. Temel Para Bilgisi	5
1.2.2. Gelir Konusundaki Kavramlara İlişkin Bilgi	6
1.2.3. Harcama ve Borçlanmaya İlişkin Bilgi	6
1.2.4. Para İdaresine İlişkin Bilgi	7
1.3. Finansal Okuryazarlığın Önemi ve Gereksinimi	8
1.4. Finansal Okuryazarlığın Faydaları	12
1.5. Finansal Okuryazarlığın Geliştirilmesi	13
1.6. Finansal Okuryazarlığın Özellikleri	15
1.6.1. Parayı İyi Yönetmek	15
1.6.2. Bütçe Yönetimi ve Borçlanma	16
1.6.3. Finansal Planlama	17

İKİNCİ BÖLÜM

FINANSAL EĞİTİM, TUTUM VE DAVRANIŞ

2.1. Finansal Eğitim Kavramı	19
2.1.1. Finansal Eğitimin İşlevi ve Amacı	20
2.1.2. Finansal Tutum	22
2.1.3. Finansal Davranış	22
2.1.4. Finansal Tutum ve Finansal Davranış Arasındaki İlişki	24
2.1.5. Finansal Eğitimin Gerekliliği	24
2.1.6. Gençler İçin Finansal Eğitimin Önemi	26
2.2. Türkiye’de Finansal Eğitim	28
2.2.1. Türkiye’de Yürütülen Finansal Okuryazarlık Faaliyetleri	28

2.2.2. Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği (FODER)	29
2.2.3. Türkiye’de Yürütölen Finansal Eğitim Faaliyetleri	31
2.2.4. Merkez Bankası ve Finansal Eğitim Faaliyetleri	32
2.2.5. Sermaye Piyasası Kurulu ve Finansal Eğitim Faaliyetleri	33
2.2.6. Türkiye Finansal Okuryazarlık Endeksi.....	34

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÜNİVERSİTE ÖğRENCİLERİNİN FİNANSAL OKURYAZARLIK, FİNANSAL TUTUM VE DAVRANIş DÜZEYLERİNİ BELİRLEMeye YÖNELİK BİR ARAşTIRMA: NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ ÖRNEğİ

3.1. Araştırmanın Amacı.....	36
3.2. Evren ve Örnekleme	36
3.3. Veri Toplama Araçları	37
3.3.1. Araştırmanın Hipotezleri.....	37
3.4. Verilerin Analizi	37
3.5. Katılımcıların Finansal Okuryazarlık Düzeyine İlişkin Bulguların Dağılımı	39
3.6. Katılımcıların Para Harcama ve Yönetmeye Yönelik İfadelerinin Dağılımı	41
3.7. Öğrencilerin Finansal Davranış Düzeylerine Yönelik Bulgular.....	47
3.8. Öğrencilerin Finansal Tutum Düzeylerine Yönelik Bulgular.....	47
3.8.1. Öğrencilerin Finansal Tutum Düzeylerine Yönelik Bulguların Dağılımı....	47
3.8.2. Finansal Okuryazarlığının Bağımsız Değişkenlere Göre Dağılımı	50
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	56
KAYNAKLAR	60
ÖZGEÇMİş	66

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Örneklem Büyüklükleri	39
Tablo 3.2. Katılımcıların Sosyo-Ekonomik, Demografik ve Tanımlayıcı Bilgiler.	39
Tablo 3.3. Katılımcıların Para Harcama ve Yönetmeye Yönelik İfadelerinin Dağılımı.....	41
Tablo 3.4. Katılımcıların Ekonomi ve Finans Gündemini Takip Ettiği Araçların Dağılımı.....	43
Tablo 3.5. Katılımcıların Cinsiyet ile Aylık Harcama Tutarına Yönelik İfadelerinin İlişkisi.....	43
Tablo 3.6. Katılımcıların Cinsiyet ile Para Harcama ve Yönetmeye Yönelik İfadelerinin İlişkisi	44
Tablo 3.7. Katılımcıların Cinsiyet ile Bireysel Emeklilik Hakkında Bilgilerine Yönelik İfadelerinin İlişkisi	45
Tablo 3.8. Katılımcıların Cinsiyet ile Bireysel Emeklilik Hesaplarına Yönelik İfadelerinin İlişkisi	46
Tablo 3.9. Katılımcıların Finansal Davranış Düzeyine İlişkin Bulguların Dağılımı	46
Tablo 3.10. Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Düzeylerini Ölçmeye Yönelik İfadeler	48
Tablo 3.11. Finansal Bilgi ve Okuryazarlığının Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumu	51
Tablo 3.12. Finansal Bilgi ve Okuryazarlığının Yaşa Göre Farklılaşma Durumu.	52
Tablo 3.13. Finansal Bilgi ve Okuryazarlığının Sınıfa Göre Farklılaşma Durumu	53
Tablo 3.14. Finansal Bilgi ve Okuryazarlığının Gelir Durumuna Göre Farklılaşma Durumu	54
Tablo 3.15. Finansal Bilgi ve Okuryazarlığının Aylık Harcama Tutarına Göre Farklılaşma Durumu.....	55

KISALTMALAR

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

BM: Birleşmiş Milletler

DPT: Devlet Planlama Teşkilatı

FODER: Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği

NCEE: Ulusal Ekonomik Eğitim Konseyi

İFM: İstanbul Uluslararası Finans Merkezi

İMKB: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası,

SPK: Serbest Piyasa Kurulu

OECD: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü

PACFL: Finansal Okuryazarlık üzerine Başkanlık Danışma Konseyi

PISA: Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı

PPS: Bireysel Emeklilik Programı

TBB: Türkiye Bankalar Birliği

TCMB: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası

UNICEF: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

GİRİŞ

Bireylerin kişisel finansmanını yönetme yeteneği, günümüz dünyasında önemli konulardan biri haline gelmiştir. Kişilerin finansal konularda doğru kararlar almalarının önemi gün geçtikçe artmaktadır. Giderek etkisini artıran küreselleşme, artan pazar riski ve finansal ürün ile hizmetlerin karmaşıklığı göz önüne alındığında bireylerin bilgili ve doğru bir şekilde karar vermeleri gerekmektedir. Mevcut zorlu ekonomik koşullar, insanları özellikle uzun vade de yaşam standartlarını korumak, riskleri yönetmek, birikimlerini değerlendirme konusunda endişelendirmektedir. Bununla birlikte, gençler kişisel mali durumları konusunda seçim yaparken özellikle zorlayıcı koşullarla karşı karşıyadır.

Finansal bilgi, bireylerin finansal ürün ve hizmetleri karşılaştırmasına, uygun ve iyi belirlenmiş finansal kararlar almasına yardımcı olan kavramlardır. Temel finansal kavramlar bilgisi, finansal konularda sayısal beceriler, uygulama becerisi, tüketicilerin finansal durumlarını yönetme kabiliyeti kazanmaları, finansal durumları için etkileri olabilecek haber ve olaylara uygun şekilde yanıt verme sürecidir. Buradan hareketle finansal yönetim becerileri yaşamın her aşamasında çok önemlidir.

Finansal okuryazarlık, para yönetiminde bilinçli kararlar alabilme, etkili kararlar verebilme yeteneği olup modern toplumlarda ekonomik katılımçılık açısından temel bir yaşam becerisini oluşturmaktadır. Bireyler yatırım kararlarına ek olarak, finans kaynakları konusunda da önemli kararlar alırlar. Finansmana ihtiyaç duyan, bir kişi borç almak için bankalar ve kredi kuruluşları gibi diğer finans kurumlarına, arkadaş veya aile üyelerine başvurabilir. Kişilerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik bu türlü davranışlar her geçen gün finansal okuryazarlığın önemini artırmaktadır.

Ülkelerin sürdürülebilir bir ekonomik altyapıya ulaşabilmesi için ihtiyaç duyduğu bilginin doğru ve güncel olması gerekmektedir. Bilgi, insanları bir konu hakkında etkin kılabilme için fayda sağlayan en önemli unsurlardan birini oluşturmaktadır. Ekonomik anlamda bilgi ise insanların finansal kararlar alırken

doğru ve faydalı kararlar almasını sağlamaktadır. Buradan hareketle finansal okuryazarlık düzeyinin yükseltilmesini sağlayacak eğitim faaliyetleri önemli bir bilgi unsuru haline gelmektedir.

Bu çalışmanın amacı, Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık konusundaki bilgi düzeylerinin ölçülmesine, finansal farkındalıklarına ve bilgi birikimlerine katkıda bulunmaktır. Çalışmada finansal okuryazarlık kavramı ve önemi ele alınarak bu konuda yapılan araştırmalara ve gelişmelere yer verilmiştir. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümünde, finansal okuryazarlık hakkında bilgi verilerek, temel bileşenleri ve öneminden bahsedilmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde finansal eğitime ve finansal davranışa yer verilerek Türkiye’de finansal eğitim adına yapılan çalışmalardan bahsedilmektedir. Üçüncü ve çalışmanın son bölümünde, Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık, tutum ve davranışları üzerine bir araştırma yapılmıştır. Araştırmada anket tekniğinden faydalanılmıştır. Anketler fakültede okuyan 1560 öğrenciden 200’ü üzerine uygulanmış olup, geçersiz olanların çıkarılması ile 143 anket sayısı ile gerçekleştirilmiştir. Anketten elde edilen verilere yer verilip, çalışmanın yöntemi açıklanmış ve araştırmanın bulgularına yer verilip analiz sonuçları yorumlanmıştır. Son olarak da sonuç ve önerilere yer verilip genel bir değerlendirme yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

FİNANSAL OKURYAZARLIK

1.1. Finansal Okuryazarlığın Tanımı

İnsanlar zaman geçtikçe bütçe düzenlemelerinden sorumlu olan daha dinamik uzmanlar haline gelmiştir. Finansal okuryazarlık finansal katılımı, finansal gelişimi ve nihayetinde finansal istikrarı teşvik etmek için önemli bir birikim olarak kabul edilmektedir. Finansal okuryazarlık, bireylerin şahsi faydaları için finansal kararlar alabilmesi aşamasında bilmesi gereken şeyin ne olabileceği durumu olarak tanımlanmıştır. (Mandell and Klein, 2009: 16).

Finansal okuryazarlık, bireylerin doğru bilgilerle finansal konularda ihtiyaçlarını karşılarken kaynaklarını etkin ve verimli şekilde kullanmasıdır (Saraç, 2014: 4).

Yapılan başka bir tanımlamada kişilerin finans ile ilgili aşamalara ve tanımlamalara ait bilgiler ışığında finansal kararları alma ardından almış olduğu kararları yorumlama olarak nitelendirmektedir (Fettahoğlu, 2015: 1).

OECD'e göre: Ekonomik olarak kişi veya toplumu finansal kavramlardaki bilgi ile ve bu bilgiyi hayata geçirme becerisi olarak tanımlanmaktadır (Gökmen, 2012: 18).

Lusardi ve Mitchell (2007: 202) OECD tanımından yola çıkarak, finansal okuryazarlığı, finansal tüketicilerin ya da yatırımcıların finans ile ilgili tüm kavramları anlamalarını, finansal davranış kabiliyetlerini ve refahlarını geliştirebilmeleri olarak tanımlanmıştır.

Huston'a (2010: 306) göre finansal okuryazarlık, bireylerin ekonomik bilgi veri kullanımı finansal plan, varlık birikimi emeklilik ve borç durumları hakkında sağlıklı kararlar alabilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır.

Amerika'da faaliyet gösteren finansal okuryazarlık programı olan Jumpstart ise, finansal okuryazarlığı: Şahısların yaşam süresince finansal kaynaklarını etkin ve güvenli bir şekilde kullanması ve bu duruma katkı verebilecek işlenmiş veriyi kullanma kabiliyeti olarak tanımlanmaktadır (PACFL, 2008: 35).

Wachira ve Kihiu (2012: 42) finansal okuryazarlığın, risk azaltıcı stratejiler belirleyerek tüketicilerin zor zamanlar için hazırlıklı olmalarına ve finansal ürünleri en etkin şekilde en makul kararları vermede etkin olarak kullanmalarına yardımcı olduğunu belirtir. Ayrıca, finansal okuryazarlığın parayı iyi idare etmek için bilgi ve zanaat sahibi olması anlamına geldiğini belirtmiştir.

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere finansal okuryazarlıkla alakalı olarak birçok farklı tanımlamaya gidilmiştir. Bu tanımların birbirleriyle benzer tarafları bulunduğu gibi birbirinden farklılıkları da bulunmaktadır. Remund (2010: 279-281) farklı tanımlarını özetlediği finansal okuryazarlığı dört parçada ele almıştır:

- Kişilerin finansal okuryazarlık düzeyleri finansal konulardaki bilgileri, becerileri ve özgüvenlerinin birleşimidir.
- Finansal konular hakkında yorum yapabilme becerisi,
- Bireysel finans yönetimi kabiliyeti,
- Doğru kararlar verebilme kabiliyeti ve gelecekteki ihtiyaçlar için doğru stratejiler geliştirmedir.

Genel olarak ele alınacak olursa, finansal okuryazarlık kişisel finans, para ve yatırım yönetimi ile ilgili konularda dahil olmak üzere çeşitli finansal alanların eğitimi ve anlayışıdır. Bu konu, kişisel finans konularını etkin bir şekilde yönetme becerisine odaklanır. Yatırım, sigorta, emlak, eğitim için ödeme, bütçe yapma, bireysel emeklilik ve vergi planlaması gibi bireysel finans konularında doğru ve etkin kararlar almayı içerir. Finansal okuryazarlık finansal planlama, faizlerin, borçların yönetimi, doğru yatırım analizleri ve paranın zaman değeri gibi finansal anlamların yeterliliğini de içerir (Aren ve Aydemir, 2014: 24-36).

Finansal okuryazarlık eksikliği, bir bireyin finansal durumunu olumsuz yönde etkileyebilecek kötü finansal seçimler yapılmasına neden olabilir. Finansal okuryazarlık, bireylerin doğru finansal kararlar almasına yardımcı olur. Böylece finansal istikrar elde edebilirler. Finansal okuryazarlık bireyin nasıl finansal kararlar verdiğini gösterir. Bu beceri, bir kişinin ne kazandığını, neyi harcadığını ve neye borçlu olduğunu tanımlamak için finansal bir yol haritası geliştirmesine yardımcı olabilir. Bu konu aynı zamanda ekonomik büyümeye ve istikrara büyük ölçüde katkıda bulunan küçük işletme sahiplerini de etkilemektedir. Tüm bunların bir araya getirdiği durum ise güçlü ülke ekonomisini oluşturmaktadır (Şaroğlu, 2018: 25).

Finansal okuryazarlık kavramı oldukça esnek ve geniş bir kavram olarak ele alınmaktadır. Son zamanlarda finansal okuryazarlık ile ilgili çok sayıda araştırma yapıldığı görülmektedir, yapılan bu araştırmalarda ise finansal okuryazarlığın, finansal bilgilerin, finansal farkındalıkları ve finansal yeterlilik tanımlarının birbirinin yerine kullanıldığı görülmektedir. Aralarında pozitif yönde doğrusal ilişki olduğu görülmektedir. Birbirlerinden bağımsız konular olmasa da birbirleri yerine kullanmak, kavramların doğru olarak anlaşılama durumunu ortaya çıkarmaktadır (Barmaki, 2015: 9).

1.2. Finansal Okuryazarlığın Temel Bileşenleri

Finansal okuryazarlıktan bahsedebilmek için öncelikli olarak kişilerin parayı kullanma bilgilerinin olması, gelirinin olması bu gelire ilişkin harcama ve borçlanma bilgisinin olması en nihayetinde parayı yönetme bilgisinin olması gerekmektedir. Bu başlıklar aşağıda sırasıyla incelenecektir.

1.2.1. Temel Para Bilgisi

Finansal okuryazarlık bir kişinin mali kaynaklarını etkin bir şekilde yönetmek için bilgi ve becerileri kullanma yeteneğine sahip olmasını sağlar. Finansal dünyanın temelinde para bulunmaktadır. Bu nedenle paraya dair bilgi önem taşımaktadır. Para bilgisi: faturaların ödemesi, finansal ürün değeri, mal ve hizmetlerin seçimi, faiz hesabı konuları gibi bilgilerden oluşmaktadır. Temel para bilgisi, paranın zaman değerinin ne olduğunun kavranması olarak tanımlanabilir. Gelecekte elde edilecek

paranın bugünkü değeri paranın zaman değerinden daha azdır. Gelecekte satın alabilecek ya da geçmişte satın alınmış mal ve hizmet, paranın zaman içindeki değişimidir. Dönem sonundaki faizin anaparaya eklenmesiyle bir sonraki dönemde oluşan faiz, bileşik faizi oluşturmaktadır. Basit faiz ise, dönem sonundaki faizdir. Finansal okuryazarlık, parayı doğru biçimde yönlendirebilmek, paranın günümüz koşullarında getirisini değerlendirebilmek, fırsatlara çevirebilmek, finansal refahın elde edilmesinde önemli rol oynamaktadır (Bayrı, 2006: 283).

1.2.2. Gelir Konusundaki Kavramlara İlişkin Bilgi

Gelir, üretilen mal ve hizmetlerin karşılığı olan değer olarak ifade edilir. “Değer”, sermaye geliri ya da maaş dışında rant biçiminde de olabilmektedir (Özel, 2007: 4). Ücret, işyerine ve işverene bağlı olarak hizmet karşılığı ödenen para anlamına gelmektedir. Kişilerin gelirleri sosyal güvenlik, gelir vergisi ve damga vergisine tabidir.

1.2.3. Harcama ve Borçlanmaya İlişkin Bilgi

Borç, gelecekte geri ödeme düşüncesiyle ihtiyaç durumunda, oluşmuş satın alma gücü şeklinde açıklanmaktadır. Akılcı borçlanma ile ödeme gücüne göre borçlanma yapabilme becerisi finansal okuryazarlıkla elde edilebilir. Geri ödemelerini zamanında gerçekleştirebilecek rasyonel gerekçelerle borçlanma eğilimi finansal okuryazarlığın temel amaçlarından biridir. Günümüzde doğru borçlanma bilgisine sahip bulunmayan çok sayıda tüketici özellikle kredi kartı kullanımında hataya düşmekte fazla taksitlenmeler sonucu oluşan yüksek maliyetler neticesinde zarara uğramaktadır. (Zarakoğlu, 1989: 47). Bireylerin alacakları tüm finansal araçlar için bilinçli tüketici olmaları gerekmektedir. Bu şekilde haklarının farkında olan ve kurumlara karşı daha bilinçli, dolandırıldığını veya kandırıldığını fark ettiğinde hızlı bir şekilde gerekli tedbirleri alabilecek bireyler olacaklardır (Karaağaç, 2015: 23).

1.2.4. Para İdaresine İlişkin Bilgi

Paranın yönetiminde finansal kontrol yetenekleri önemli bir konudur. Finansal kontrol bireylerin günlük yaşam maliyetleri, gelir-gider dengesinin oluşturulması, bütçe yapması gibi unsurlar finansal kontrolün kapsamına girmektedir (Kempson, 2009: 18)

Finansal planlama bireylerin ve ailelerin refahı açısından son derece gereklidir. Finansal hedefler, bireylerin ihtiyaçları dikkate alınarak planlanması, bu amaçlara erişmek amacıyla yatırım ve tasarruf yapmalarına imkân vermektedir (Hayta, 2011: 59).

Etkili bir finansal planlama:

- Amaçların belirlenmesi ve net gelirin hesaplanması,
- Belirlenen amaçların değerlendirilmesi ve en uygun seçeneğin belirlenmesi,
- Planlamanın uygulanması,
- Planlamanın kontrol edilmesi ve gereken değişikliklerin yapılması

(Gökmen, 2012: 27).

Bütçe, kaynakların kullanımını ve nasıl elde edildiğini ortaya koyan finansal durum takibi gerçekleştirilmesini sağlayan, sadece gerekli harcamaların yapılmasını hedefleyen planlardır (Özel, 2007: 26).

Sigorta yaptırmanın önemini vurgulamak para idaresindeki önemli konulardan biridir. Beklenmedik olaylara karşı geleceği garanti altına almaktır. Risk faktörlerindeki artış sosyo-ekonomik etkenler, ülke ve dünya ekonomisi, bireylerin yaşamlarını güvence altına almaya yönlendirmektedir. Bireyler, işsizlik, sakatlık, hastalık, ölüm gibi pek çok beklenmedik olayla karşı karşıyadır. Bu durumlar karşısında sigorta, geleceği güvence altına alan bir teknik olarak görülmektedir.

Finansal refahın artırılması için geleceğe yönelik yapılan her finansal planlama, önem arz etmektedir (Ayhan, 2012: 41).

1.3. Finansal Okuryazarlığın Önemi ve Gereksinimi

Finansal okuryazarlık kavramı son yıllarda politikacılar, eğitimciler, ekonomistler ve devletler gibi farklı işler gören gruplar tarafından oldukça önemsenmiş ve bu konuyu sıklıkla kendi gündemlerine taşımışlardır. Gelişen dünya içerisinde birçok olgunun değişmesi finansal piyasaları daha karmaşık hale getirmiştir, bu durum bireylerin finansal kararlar alırken zorlanmalarına neden olmaktadır. Bireyleri tek başına ele aldığımızda finansal okuryazarlık oranlarının düşük olması durumunda kendi aile ekonomisini doğru yönetememe kavramı ortaya çıkacaktır, bireyleri toplayıp toplum olarak ele aldığımızda ise düşük okuryazarlık oranı güçlü ekonominin oluşumunda önemli bir engeli oluşturmaktadır (Biçer vd.,2016: 1504).

Finansal okuryazarlık, finansal meseleleri ayırt etme, gelecek için plan yapma ve güncel ekonomik dalgalanmalar gibi daha birçok durumlara karşı ustaca cevap verme yeteneğini içerir. Finansal okuryazarlık, bir bireyin hedeflere ulaşmak için mevcut kaynakları kullanabilecek bir dizi beceri ve yeteneğe sahip olması durumunda ortaya çıkar. Finansal okuryazarlık, finansal hizmetlerin kalitesini yükseltmeye ve bir ülkenin ekonomik büyümesine ve gelişmesine katkıda bulunur (Lusardi ve Mitchell, 2007: 210).

Finansal okuryazarlık, bireyin refahı ile yakından ilgilidir. Finansal zorluklar sadece gelirin bir işlevi olmamakla birlikte, finansal zorluklar, kredinin kötü kullanılması ve finansal planlamanın olmaması gibi bir yanlış yönetim durumunda da ortaya çıkabilir. Mali sınırlamalar bireyleri strese ve düşük özgüvene sevk edebilir. Finansal bilginin ve finansal okuryazarlığın varlığı, bireyin kişisel finansal planlamayı yönetmesine yardımcı olmaktadır. Böylece bireyler paranın değerini en üst düzeye çıkarabilir, bireylerin elde ettiği faydalar daha büyük olabilir ve yaşam standardını arttırabilir. Ayrıca finansal okuryazarlık, refah elde etmeyi amaçlayan finansal bilgi olarak yorumlanabilir (Lusardi ve Mitchell, 2007: 212-218).

Finansal yönetimin iyi bir şekilde anlaşılması, yoksulluğun azaltılması da dahil olmak üzere çeşitli sorunlardan uzaklaşma yoludur. Finansal okuryazarlık güçlü olursa, refah üzerindeki etkisi o kadar güçlü olmaktadır. Kişisel finans bilgisi ve anlayışı, bireylerin finans alanında doğru kararlar verebilmelerini gerektirir. Bu nedenle herkesin doğru finansal araçları ve ürünleri en iyi şekilde kullanması kesinlikle gereklidir. Finansal okuryazarlık konusunda bilgi eksikliği, zorlu bir sorun haline gelebilir. Finansal eğitim, bireylerin yaşam tarzlarına uygun olarak refah elde etmek için gelecekte finansal planlar yapmalarını teşvik eden uzun bir süreçtir (Damayanti vd., 2018: 435-436).

Finansal okuryazarlık herkesin finansal sorunlardan kaçınması için temel bir ihtiyaçtır. Yanlış yönetim durumunda maddi zorluklar ortaya çıkabilir. İyi bir finansal okuryazarlık tarafından desteklenen uygun finansal yönetim ile insanların yaşam standartlarının artması beklenir. Çünkü bir kişinin gelir seviyesi ne kadar yüksek olursa olsun, ancak uygun finansal yönetim olmadan finansal güvenliğin sağlanması zor olacaktır. Bankaların ve banka dışı finansal ürünlerde halk eğitimine duyulan ihtiyaç acildir. Böylece insanlar sorumsuz taraflarca kolayca aldatılamazlar (Baloğlu, 2000: 222).

Finansal okuryazarlığın kişisel finansın tüm yönlerinde önemi, sahip oldukları parayı kullanmadaki zorluğa bağlı değildir. Ancak bireylerin, sahip oldukları parasal kaynakları kullanarak hayatlarının tadını çıkarmaları beklenir. (Lusardi ve Mitchell, 2011: 480-482), kişisel finans yönetiminin modern toplumun ihtiyaç duyduğu en temel yeterliliklerden biri olduğunu belirtmektedir. Çünkü günlük tüketimler bir kişinin finansal güvenliğini ve yaşam standartlarını etkilemektedir. Kişisel finans yönetimindeki problemler genellikle hafife alınmaktadır. Bu yüzden insanlar deneme yanılma sürecinde kişisel finans hakkında bilgi edinme eğilimindedirler.

Bireyler ve topluluklar için yararların yanı sıra, finansal hizmetler endüstrisini ilerletmek için finansal okuryazarlığa da ihtiyaç vardır. Çünkü topluluklar finansal hizmetlerin büyük bir kullanıcısıdır. Finansal okuryazarlık, finansal ürün ve hizmetlerin kullanım düzeyi üzerinde zincirleme bir etki yaratacaktır, bu da karlarını

artırabilir ve finansal kurumları daha fazla gelişme konusunda yenilik yapmaya teşvik edebilir. Gitman'a (2004: 12-14) göre kişisel finansal yönetim, kişilerin finansal kaynaklarını yönetme sanatı olarak açıklanmaktadır. Verimlilik, fon kaynaklarını kişisel finansal yönetim hedeflerine ulaşmak için en uygun şekilde kullanmaktır. Etkinlik, kişisel finansın doğru amaca yönelik yönetimini ifade eder (Vardareri ve Dursun, 2010: 139).

Tüketici açısından iyi bir finansal okuryazarlık, kaliteyi ön plana çıkararak karar verme yeteneğini geliştirecektir. Bu, sağlıklı bir endüstri rekabeti ile sonuçlanarak, tüketicilere sunulan mal ve hizmetlerde yeniliği ortaya koyacaktır. Ayrıca, iyi bir finansal okuryazarlık ile ortaya çıkan ekonomik ve finansal konularda yanlış kararların alınması minimize edilebilir. Bir finansal servis sağlayıcısının perspektifinden bakıldığında, iyi bir finansal okuryazarlık, ürün ve risk anlayışı hakkında yeterli bilgi sağlayacaktır (Damayanti vd., 2018: 435-436).

Baloğlu (2000: 222), bir ekonomik veya finansal tercihin en önemli temellerinin hissi ve normatif olduğunu: yani, insanların sık sık rasyonel olmayan ve rasyonel altı tercihlerde bulduklarını belirtip bunun nedeni olarak da ilk önce bu seçimlerini kendi normatif-hissi dayanakları üzerine inşa etmelerine ve ikinci olarak da insanların zayıf ve sınırlı entelektüel kapasiteye sahip olmalarına bağlamaktadır. Rasyonel bir karar vermek için finansal okuryazarlığın kazandırdığı bilinç ve farkındalığa sahip olmak, bireyin rasyonel davranma ihtimalini arttıracaktır.

Finansal piyasalarda ödeme, getiri elde etme ve tasarruf gibi birçok konularda sistemler oldukça karmaşık hale gelmektedir. Tüketiciler gelişen teknolojinde etkisiyle birçok finansal araca hızlı ve kolayca erişebilmektedirler. Bu değişim sonucunda finansal piyasalar içerisindeki araçları birçok ülke vatandaşların aktif bir şekilde kullandığı görülmektedir. Ürün ve hizmetlerin sürekli değiştiği piyasalarda bir kısım tüketicilerin ilk kez bu araçları kullanarak yatırım yaptığı görülmektedir. Bazı tüketicilerin ise ilk kez banka hesabına sahip olmaktadır. Bir kısmı da kredi kartı sözleşmesi yapmakta ya da bankadan kredi çekmektedir. Çağımızda finansal ürün ve hizmetlerin karmaşık olması ve artışı temel finansal bilgisi olan tüketiciler için bile kavranmasını güç hale getirmektedir. Finansal bilgisi az ya da hiç

bulunmayan kişiler için daha da zorlu dönemlerin yolunu açmaktadır. Bununla birlikte tüketicilerin büyük bir kısmı sorumluluklarını aldığı bu finansal yükümlülüklerle çok hazırlıklı değildirler (Temizel ve Bayram, 2011: 76-78).

Finansal okuryazarlıkla ilgili yapılan araştırmalar sonucunda elde edilen birçok hatalı finansal davranış unsurları elde edilmiştir. Bunlar (Gökmen, 2012: 39);

- Uzun vadeli tasarruf gerçekleştirmemek,
- Bütçe planlamasını gerçekleştirmemek,
- Geleceğe yönelik stratejik planlamalar yapmamak,
- Geleceğe yönelik stratejik planlamalar yapmamak,
- Yanlış finansal kararlar vermek,
- Özgüvensizlik,
- Gerçekleştirdiği ürünle ilgili bilgisizlik,
- Vizyonu göz ardı etmek,
- Profesyonel yardım almamak,
- Kasko yaptırmamak.

Finansal sistemde tüketicileri yakından ilgilendiren en önemli konulardan biri de sorumluluğun ve riskin bireye geçmesidir. Bundan dolayı, finansal okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesi genç bireylerin hayatını kolaylaştırmak ve yetişkinlere daha güvenli kararlar aldırılması açısından son derece önemlidir. Finansal okuryazarlık birçok düzeyde önemlidir. Sosyal refah perspektifinden bakıldığında, insanların mali işlerini akıllıca yönetip yönetemeyecekleri ve bu yöntemlerle yaşayıp yaşayamayacakları bilinmemektedir, bu bilinmezliğin giderilebilmesi noktasında finansal okuryazarlığa ihtiyaç duyulmaktadır. Finansal okuryazarlığın faydaları, daha dayanıklı bir finansal sistemin geliştirilmesini sağlar ardından reel ekonomi içindeki

kaynakların daha verimli bir şekilde kullanılmasına katkıda bulunur (Dağdelen, 2017: 22). Finansal okuryazarlığın faydaları bir sonraki başlıkta daha detaylı bir şekilde incelenecektir.

1.4. Finansal Okuryazarlığın Faydaları

Finansal okuryazarlıkla ilişkilendirilen faydalardan biri olan finansal memnuniyet, kişinin gelirinden memnun olması, finansal acil durumlarla başa çıkma yeteneği, borç miktarı, tasarruf düzeyi ve gelecekteki ihtiyaçlar için paraya sahip olma olarak tanımlanır. Finansal memnuniyetin en önemli bileşenlerinden biri, finansal kaynakları verimli ve etkili bir şekilde kullanma kapasitesidir. Eldeki ihtiyaç karşılandığında memnuniyetin karşılanması gerçekleşir. Meydana gelen memnuniyetle finansal okuryazarlıkla ilgili ilişkiden bir fayda olduğu sonucuna varılmaktadır (Şaroğlu, 2018: 53).

Finansal okuryazarlık toplum içerisindeki herkese oldukça faydalar sağlar. Okuldan yeni mezun olmuş olan gençlere ellerinde ki mevcut paralarından bütçe oluşturma ve bu bütçeden tasarruf edebilme alışkanlığı kazandırarak ilerleyen zamanlarda önüne gelebilecek olan fırsatları değerlendirme gücü sunmaktadır. Aynı zamanda gençlere aşırı borçlanma ve gereksiz harcama yapmamaları konusunda ki bilgi birikimlerini artırır. Bunların yanı sıra finansal okuryazarlık, yatırım yapmak için parası olan bireylerin basit faiz, bileşik faiz, risk, getiri, enflasyon gibi temel finans bilgileriyle karşılaşılan yatırım fırsatlarının avantaj ve dezavantajlarını karşılaştırabilme olanağı sunar (Temizel, 2010: 25).

Finansal okuryazarlık kavramı ülke içerisinde yaşayan tüm topluma ve ekonomiye önemli katkısı olan bir kavramdır. Finans bilgisi yüksek olan tüketicilerin finans bilgisi yeterli düzeyde olmayan tüketicilere göre davranış biçimleri farklıdır. Bu farklılıklar aşağıda gösterilmektedir;

- Birikimleri fazladır,
- Gelecek dönemler için sürekli tasarruf sağlarlar,

- Kendilerine uygun borçlanma yaparlar,
- Ekonomi ürünlerinde aktiflerdir,
- Kendilerine güveni yüksektir,
- İhtiyaçlarını doğru belirler,
- Bilgi seviyeleri yüksek olduğu için finans kuruluşlarına karşı güçlü bir müşteri potansiyelidir,
- Ekonomik olarak planlama, strateji ve bütçe yapmayı olunca yiyebilirler (Satoğlu, 2014: 30).

Bir toplumda sermaye birikiminin sağlanmasının başlıca koşulu, birey ve ailelerde tasarruf bilincinin varlığıdır. Son yıllarda bireyin tasarruf bilincinin arttırmasına yönelik yapılan çalışmalar büyük bir hız kazanmıştır. Bireylerin yatırım sürecine ilişkin yeterli bilgi birikimi ve donanımına yani finansal okuryazarlığa sahip olmaları, olumsuz yatırım sonuçlarıyla karşılaşma riskini azaltacaktır (Altıntaş, 2008: 15).

1.5. Finansal Okuryazarlığın Geliştirilmesi

Finansal eğitim, tüketicilerin bütçelerini planlamalarına, gelirlerini yönetmelerine, tasarruf etmelerine, yatırım yapmalarına ve dolandırıcılık kurbanı olmalarından kaçınmalarına yardımcı olmak için her zaman önemli olmuştur. Finansal piyasalar giderek daha sofistike hale geldikçe, hane halkları finansal kararlar için daha fazla sorumluluk ve risk aldıkça tüketicilerin finansal eğitimleri önemli bir kavram haline gelmektedir. Finansal eğitim sadece bireylerin kendi maddi refahlarını sağlamak için değil, aynı zamanda finansal piyasaların ve ekonominin düzgün işleyişini sağlamak için de önemlidir (Temizel, 2010: 15).

Finansal okuryazarlığın geliştirilmesi için kişilerin üzerlerine düşen bazı yükümlülükleri hayata geçirmeleri gerekmektedir. Bunun için bireyin sahip olması gereken bazı nitelikler şu biçimde ortaya konulabilir (Mason and Wilson, 2000: 6);

- Kişisel finans bağlamında aritmetik ve bilgi teknolojileri becerilerini geliştirme.
- Paranın çeşitlerinin nasıl kullanılması gerektiğini anlama ve uygulayabilme.
- Finansal bilgi ve önerilere erişebilme, bunları sorgulayabilme, değerlendirebilme ve yorumlayabilme,
- Finansal kararların sonuçlarıyla ilgili tüketici hak ve sorumluluklarını bilme.
- Finansal ihtiyaçlarına uygun çözümler bulmak için riskleri ve getirileri karşılaştırabilme.

Çağımızın sürekli gelişen ve değişen dünyasında etkili bir biçimde finansal kararlar almak ve alınan bu kararları etkin bir biçimde hayata geçirebilmek amacıyla belli bir finansal bilgi düzeyine erişmek gerekmektedir. Bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin yükseltilmesinde kendi öz gayretleri yetersiz kalmaktadır. Tüketicilerin finansal alanda kendilerini geliştirmek için belli eğitimlere, programlara ve öğretici faaliyetlere gereksinim duymaktadır. Daha çok finansal okuryazar birey elde edilmek isteniyorsa bunun için hükümetlere belli vazifeler düşmektedir. Hükümetlere düşen vazifeler aşağıdaki gibi sıralanabilir (OECD 2009: 3);

- İnsanların mümkün olduğu kadar erken eğitim alması için finansal eğitimi, okul çağlarından itibaren sağlamalıdır.
- Hükümetler ve ilgili tüm paydaşlar, tarafsız, adil ve koordineli finansal eğitimi teşvik etmelidir.
- Finansal eğitim açık bir şekilde ticari tavsiyeden ayırt edilmeli ve finans kuruluşlarının personeli için davranış kuralları geliştirilmelidir.
- Finansal eğitim, finans kuruluşlarının iyi yönetiminin bir parçası olmalıdır ki onun hesap verebilirliği ve sorumluluğu teşvik edilmelidir.

- Finansal eğitim programları özellikle temel tasarruflar, borç, sigorta veya emeklilik gibi önemli yaşam planlama alanları üzerinde odaklanmalıdır. Programlar mümkün olduğunca kişiselleştirilmiş ve belirli grupları hedefleyen finansal kapasite geliştirmeye yönelik olmalıdır.
- Finansal kuruluşlar potansiyel olarak önemli finansal sonuçları olan özellikle uzun vadeli taahhütlerin ya da finansal hizmetlerin müşterilerin anlayıp yorumlayabileceği şekilde kontrol etmeleri teşvik edilmelidir.
- Yüksek riskli konularda, finansal müşteriler için ulusal kampanyalar, belirli Web siteleri, ücretsiz bilgi hizmetleri ve uyarı sistemleri teşvik edilmelidir.

1.6. Finansal Okuryazarlığın Özellikleri

Finansal eğitim, kişilerin finansal okuryazarlık sahasında daha etkin bulunmalarında önemli bir yer tutmaktadır. Finansal okuryazarlık oranı yüksek olan bireyler paralarını ve varlıklarını doğru bir biçimde yönetebilirler. Varlıklarını doğru yöneten bireyler ise yarınlarnı da düşündüğünden yaşam içerisindeki var olan finansal riskleri de bilerek bu risklerden en az etkilenecek şekilde hareket ederler. Finansal okuryazarlık oranını yükseltebilmek için parasını doğru yöneten, finansal sistemlerde ki karmaşıklıklara cevap verebilen, bütçe, planlama ve strateji yapabilen aynı zamanda etkin ve kararlı davranış gösterebilecek bireylere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu özelliklere sahip bireyler finansal okuryazarlık oranı yüksek olan bireylerdir aynı zamanda bu bireyler ülke ekonomisinin gelişmesinde önemli roller üstlenirler. Çünkü güçlü ekonomiye sahip olan ülke vatandaşlarının finansal okuryazarlık oranlarının da yüksek olduğu görülmektedir. (Gökmen, 2012: 24).

1.6.1. Parayı İyi Yönetmek

Evrensel olarak paranın, bir bireyin yaşamını şekillendiren etkili ve motivasyon aracı olduğu kabul edilir. Para bazı insanlar tarafından materyalist bir öneme sahip olduğu kabul edilirken, diğer insanlar tarafından ise para güç, eşlik etme ve ilişki kurma kapasitesi olarak kabul edilmektedir. Para her dönemde önemli bir araçtır. Parayı doğru yönetebilen insanlar bireysel olarak refaha erişen insanlardır.

İnsanlar elde ettikleri gelirleri bilinçsiz bir şekilde harcamamalıdır. Parasını doğru yönetemeyen insanlar gereksiz borçlanmalarla beraber kendini bir çıkmazın içerisinde bulacaklardır. Parasını doğru yönetebilen insanlar ise birikimlerini, tasarruflarını artıracak ve uzun vadede planlar yapabileceklerdir. Böylelikle bu bireyler ülke ekonomisi için kıymetli birer bireyler olacaklardır (Gökmen, 2012: 24-25).

1.6.2. Bütçe Yönetimi ve Borçlanma

Bütçe, gelecek zaman periyodu için yapılan bir finansal plandır. Aynı zamanda paranın iyi yönetilebilmesinin bir anahtarıdır. Bütçe tüketicilerin hedef ve amaçlarına ulaşması için gerekli kaynakların tespit edilmesini sağlayan bireylerin ya da işletmelerin nicel bir planıdır. İyi bir bütçenin, ayrıntılı bilgiye dayanan ve beklenen harcama miktarlarını içermesi ve tüm dahili ve harici bütçeyi etkileyebilecek faktörlerin bilgisini içermesi gerekir. Tüketicilerin beklenmeyen ve gereksiz harcamaları bütçe ile belirlenip ortadan kaldırılabilir. Ancak bütçe, geliri arttırmaz, beklenmedik durumları ortadan kaldırmaz ve tasarrufu kendiliğinden yapmaz sadece tasarruf edilmesine yardımcı olur. Bunlar için de bütçenin bazı özelliklere sahip olması gerekmektedir. Bu özellikleri şöyle sıralayabiliriz (Hayta 2011: 43);

- **Esnek Olmalı:** Kişiler, ihtiyaç duydukları maddi ve manevi gereksinimleri karşılayabilmek adına daha öncesinde kategorize ettiği bu gereksinimler için gelirlerinin belli bir kısmını ayırmaktadır. Ayrıca esnek bir bütçe kişilerin kısıtlı gelirleri içerisinde daha önce ihtiyaç duymadığı gereksinimleri de alabilmelerine olanak sağlamaktadır. Bu gibi harcamalar doğru bir şekilde planlandığında kişilerin bütçelerinde açık meydana gelmeyecek ve kendi bütçesi için belirlediği hedeflere ulaşmasında engel oluşturmayacaktır.

- **Gerçekçi Olmalı:** Bütçe bireylerin gelirleriyle ve yaşam standartları ile doğrudan ilişkilidir, bu yüzden bir bütçe yapılırken gerçeklere uygun olması gerekmektedir. Her bir bütçe kişiye özgü özellikler taşıdığı için belirli bir sistemi

yoktur. Gelir ve giderini doğru yöneten, bütçesi için doğru olmayan harcamaları azaltan bir sistem gerçekçi bir sistemi oluşturabilmektedir.

- **Amaca Yönelik Olmalı:** Kısıtlı olan bütçe kısa ve uzun dönemli amaçlara uygun olarak planlanmalıdır. Amaçlara uygun planlanan bütçeler doğru yol gösterici olmaktadır. Finansal planlamalarda amaca ulaşabilmek adına meydana gelebilecek olan tehditler için tedbirler alınmasına olanak sağlamaktadır.

- **Uygulanabilir Olmalı:** Amaca ulaşabilmek için yapılan planlarda bütçenin yönetilebilmesi için basit ve anlaşılabilir uygulamaları bulundurmamak gerekmektedir. Uygulanabilir bir bütçede harcama planındaki tüm kategoriler bulunmaktadır. İhtiyaçları karşılayabilmek için bütçeye uygun harcama stratejisinin olması gerekmektedir (Hayta, 2011: 64-69).

Özellikle düşük ve orta gelirli aileler krizler sırasında ekonomik sıkıntılar yaşayabilen ve sonuç olarak aşırı borçlanmanın sıkıntısı çekebilecek en duyarlı gruplardır. Aşırı borçlu olanlar için risk kategorileri, 16-29 yaşları arasındaki insanlar, çocukları olan aileler ve düşük gelirli hanelerdir (Kilborn, 2005: 20-22).

Yanlış borçlanma kararları aşırı borçlanmaya yol açabilir ve tüketicilerin kredibilitelerini bozabilir. Buda tüketicilerin uzun vadeli mali refah ve yaşam standartlarını olumsuz yönde etkileyebilir (Sevim vd., 2012: 574).

1.6.3. Finansal Planlama

İyi bir finansal planlama ile çoğu insan, istedikleri yaşam standardını yakalayabilir. Kapsamlı kişisel finansal planlama, sistematik bir şekilde finansal hedeflere ulaşmak için kaynak tahsis etmeye odaklanır. Hedefler önce belirlenir ve sonra öncelikli olarak gerçekleştirilir. Öncelikli olanlar kümesi belirlendiğinde, bireyler bu finansal hedefleri istenen sıraya göre yerine getirmek için planlar geliştirebilirler (Hayta, 2011: 59-63).

Finansal hedefler genellikle çatışmalar yaratır. Çünkü bireylerin amaçlarına ulaşmak için sınırlı kaynakları vardır. Mevcut tüketime ayrılmış kaynaklar

gelecekteki tüketimi finanse etmek için kullanılmayacak kaynaklardır. Ancak, bazı finansal hedefler birbirini tamamlayıcı olabilir. Finansal planlama sürekli gelişen ve değişebilen bir süreçtir. Çünkü hedefler ve öncelikler zaman içerisinde değişmektedir. Bu değişim içerisinde insanlar finansal planlamalarını doğru ve gerçekçi oluşturmaları gerekmektedir. Finansal planlama, insanların gelecekteki bütçeleri açısından son derece önemlidir (Ekren vd., 2017: 112-116).

İKİNCİ BÖLÜM

FİNANSAL EĞİTİM, TUTUM VE DAVRANIŞ

2.1. Finansal Eğitim Kavramı

Finansal eğitim, finansal fırsatlardan ve risklerden en iyi ve hızlı bir biçimde haberdar olmak, finansal yardıma gereksinim hissedildiğinde nereye başvurulacağını bilmek, bilinçli seçimler yapmak, piyasalarda tüketicilerin haklarının korunmasını sağlamak ve bireyin kendi finansal refahını artırmak, bireylerin etkin kararlar alabilmesi için gerekli bulunan beceriyi geliştirdiklerini sağlayan bir süreçtir. Finansal eğitim, finansal konulara ilişkin farkındalığın artırılması, bilgi birikiminin sağlanması yanında finansal ürünlere erişimin geliştirilmesi, bu bilgi birikiminin bireylerin tüketim, yatırım ve tasarrufa yönelik tutumlarında farklılıklar oluşturmasında ve bu farklılıkların toplumun refahına ayrıca ülke ekonomisine yansımaya kadar geniş bir çerçeveyi içermektedir (OECD, 2009: 4).

Bireylerin borç yönetimlerini, finansal kaynakları yönetebilme kabiliyetlerini ve tasarruf etmelerini amaçlayan temel finans bilgilerini içermektedir (Hilgert vd, 2003: 309).

OECD (2009: 4-5)'e göre finansal eğitim genel olarak şu faaliyetleri kapsamaktadır:

- Bankacılık yatırım, kredi sigorta ve vergi gibi para ve varlıkları yönetme.
- Temel yatırımlarda paranın zaman değeri ve riski dağıtma.
- Finansal kararları planlama, uygulama ve değerlendirme becerisini geliştirme olarak nitelendirilebilir.

Finansal eğitim, çeşitli yaş grupları, çalışanlar ve ailelere yönelik kapsamlı finansal konuları bireylere eğitim ve finansal özgürlük oluşturulması ile alakalı olarak altyapı sunan ve yaşam boyunca devam eden bir süreç şeklinde açıklamaktadır

(OECD, 2009: 14). Kişilerin çalışma dönemi süresince korudukları yaşam kalitesinin emeklilik döneminde de sürdürülebilmesi açısından tasarruf yapma yoluna gitmeleri gerekmektedir. Fakat tasarruf yapmanın önemini tam bir şekilde anlayamamış veya tasarruf bilincine sahip olmayan kişilerin orta ve uzun vade de refah seviyelerinde olumlu bir gelişme olması mümkün gözükmemektedir (Hilgert vd, 2003: 309-322).

Özçam (2006: 2) finansal eğitimi açıklarken: Finansal eğitimi sadece finansal piyasalar içerisinde gerçekleşen ürünler hakkında bilgi verici olmak için değil bu ürünleri kavrama, değerlendirme ve kullanma yeteneklerinin geliştirilmesi bakımından da ele almak gerekmektedir. Tek başına bilgi anlam ifade etmemektedir. Bilgiyi yetenek ve tecrübelerle ele aldığımızda verilen eğitimlerle beraber finansal konulardaki ürün ve hizmetleri daha iyi kavrayan, kullanan tüketiciler ortaya çıkmaktadır. Buradan hareketle bilgi ile finansal eğitimin birbirinden ayrılmaz bir bütün olduğu ve ikisinin de aynı koşullarda beraber elealma gerçeği ortaya çıkmaktadır.

Altıntaş (2008: 25)'a göre göre finansal eğitim kavramı, bireylerin yönetim kabiliyetlerinin, yatırım ve tasarruf oranlarının artırılması, dolandırıcılara karşı bilinçlenme, kendisine yarar sağlayacak rasyonel borçlanma kararları verme davranışlarının geliştirilmesini hedeflemek olarak tanımlanabilir. Finansal eğitim süreci devamlı ve gelişen şartlara uygun olması gerekmektedir. Eğitim faaliyetleri her bireye özgün olması gerekmektedir, çünkü her bireyin istekleri, ihtiyaçları ve harcamaları farklı potansiyeller içermektedir. Sürdürülebilir bir finansal eğitimin bireylerin kendilerini geliştirme noktasında önemli bir paya sahip olduğu söylenebilir.

2.1.1. Finansal Eğitimin İşlevi ve Amacı

Finansal eğitim, tasarruf sahiplerinin finansal konulardaki bilgilerle, risk-fırsatlardan hızlı ve daha fazla bilgi sahibi olmak amacıyla gerekli yeteneklerini ve güvenlerini geliştirdikleri bir süreçtir. (OECD, 2009: 12).

Finansal eğitimin amacı sadece finansal tüketicilerin finansal uygulama ve kavramlar ile alakalı kavrama becerisini artırmak değil, bununla birlikte hedef

kitlesine erişen ve neticelerinin finansal piyasa bağlamında değerlendirmesini içeren uzun süreçli program tesis etmektir. Bu şekilde finansal piyasalar, sağlıklı işletilerek, finansal tüketicilerin getiri ve risklerin farkına varmasını, finansal olarak iyi bir seviyeye ulaşmasını sağlamaktadır. Finansal başarı ile eğitim konuları arasında olumlu bir korelasyonun bulunduğu söylenebilir. Finansal kararlar aşamasında finansal eğitim alan bireylerin olumlu sonuç elde etmeleri ve ona bağlı olarak finansal tutumlarını geliştirebilmeleri öngörülmektedir. Finansal okuryazarlık ile bireysel olarak finansal bilgi seviyesinin yüksek olması ve maddi gücün yüksek olması arasında olumlu bir ilişki olduğu belirtilebilir. (Cole vd., 2009: 11).

Başta gelişmiş ülkeler olmak üzere birçok ülkede son dönemde finansal okuryazarlık eğitim programları çeşitlenerek artmaktadır. Bu eğitim programlarında öncelikli olarak ele alınan birinci hedef kitle genç yetişkinler ve çocuklar olmaktadır. Bugünün çocuklarının yarının birer yetişkinleri olması bunun nedenidir. Aynı zamanda çocuklar gelecekte ekonomi içinde yer alacaklardır. Finansal okuryazarlığın neden gerekli olduğu ile alakalı farklı çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmaların tespit ettiği ortak neticeler içinde finansal ürünlerin sürekli değişmesi ve gelişmesi, finansal dağıtım kanallarının artması gibi unsurların olduğu söylenebilir (Haydari, 2018: 19-20).

Finansal eğitimin önemi finansal risklerin arttığı günümüzde, gittikçe önem kazanmaya başlamıştır. Saraç (2014: 19-20)'a göre;

- Dünya üzerinde birçok insanın tüketimlerinin arttığı söylenebilir.. Gelirlerin kıt olan tüketicilerin ise tasarruflarının yetersiz olması nedeniyle sürekli borçlanma eğiliminde olduğu görülmektedir. Gerçekleştirilen fazla borçlanmalar ise finansal riskleri doğurmaktadır.

- Tüketicilerin finansal ürünler üzerindeki sorumlulukları gün geçtikçe artmaktadır. Bu sorumlulukların üstesinden yarar sağlayarak çıkabilmek için tüketicilerin vermiş oldukları finansal kararlar da belli bir düzeyde bilgi birikimine ve finansal eğitime sahip olmaları gerekmektedir.

- Finansal piyasalar gelişmekte olan teknoloji ile beraber giderek karmaşık bir yapıya sahip olması ve piyasalardaki ürün çeşitliliğinin artması ile verilecek olan finansal kararın güçleşmesine olanak sağlamaktadır.

Bu sebeple bağlı olarak finansal eğitimin önemi daha da artmaktadır. Bu süreçte finansal eğitim, çözüm üreten bir mekanizma işlevi görebilmektedir.

2.1.2. Finansal Tutum

Tutum, “*belirli bir varlığı bir dereceye kadar iyilik veya hoşnutsuzlukla değerleme yoluyla ifade edilen psikolojik eğilim*” olarak tanımlanmaktadır. Finansal tutum, önerilen finansal yönetim uygulamalarını bir dereceye kadar anlama veya anlamaya çalışma ile değerlendirilirken ifade eden psikolojik eğilim olarak düşünülebilir. 1981’den bu yana yapılan araştırmalar incelendiğinde insanların kazanma, harcama, tasarruf ve yatırım yapma nedenleri araştırarak, kişinin paraya karşı duygusal olarak nasıl tepki gösterdiği, finansal başarı veya başarı eksikliğinden nasıl etkilendiği finansal tutum ile ortaya konulmaktadır (Eagle ve Chaiken, 1993: 22-24).

Finansal okuryazar olan bireyler yapmak istediği harcamalar için gelirinden belli bir kısmını ayırır, yapmak istediği harcamalar içerisinde eğer bir ürünü satın almak var ise ürünle ilgili ihtiyaçlarını doğru belirleyerek belirlemiş olduğu ürünle ilgili rasyonel olarak karşılaştırmalar yapar. Geleceğe yönelik ise yatırımlarını ve tasarruflarını doğru yaptıklarından dolayı refah seviyesi artar. Bireylerin tasarruf ve birikim konusundaki olumlu tutumlarda bulunması finansal okuryazarlık düzeyinde olumlu etki yaratacağı söylenebilir (şahin ve Barış, 2017: 82).

2.1.3. Finansal Davranış

Finansal davranış en basit anlamda kişilerin mali durumlarının kontrolü, rasyonel olarak ihtiyaçlarını karşılamaları, yatırım ve tasarruflarla bütçeleme yapmaları, kısa, orta ve uzun vade de yatırımlarını güçlü olarak değerlendirilebilmesi olarak tanımlanabilir. Ayrıca finansal davranış bireylerin sahip olduğu finansal

bilgileri ile finansal toplumundaki psikolojik eğilimlerinin karma bir sonucu olduğu söylenebilir (Alkaya ve Yağlı, 2015: 589).

Finansal davranışlar, kredi kullanımından yatırıma, alışverişten tasarrufa kadar finansal araç ve bilgilerin nasıl çalıştığıyla ilişkilidir. Finansal davranışlarla ilgili durumlar farklılık gösterebilmektedir. 2001 yılında Michigan Üniversitesinde yapılan “Tüketici Anketine” göre finansal davranışlar basitten zora doğru dört ana başlık altında toplanmıştır. Bunlar şöyledir;

- Nakit Akımı Yönetimi: Faturaları zamanında ödeme, bireysel çek hesabı, harcama planı ve bütçe oluşturma gibi etkinlikleri içermektedir.
- Kredi Yönetimi: Kredi kartı sahibi olma, kredi borçlarını zamanında ödeyebilme, uygun kredi avantajlarından yararlanma gibi durumları içermektedir.
- Birikim: Acil durumlar için kaynak ayırabilme, tasarruf edebilme, birikim hesabı oluşturma gibi etkinlikleri içermektedir.
- Yatırım: Yatırım hesabı açabilme, fon hesapları oluşturabilme, emeklilik planları yapabilme gibi etkinlikleri içermektedir.

Bu finansal etkinlikler içerisinde bireylerin başarı sıralaması şöyledir. En başarılı nakit akımı yönetimi, kredi yönetimi, birikim ve en başarısız da yatırımdır (Bayram, 2010: 25).

Üniversite öğrencilerine yönelik olarak Amerikalı araştırmacıların gerçekleştirdikleri araştırmalarda öğrencilerin finansal okuryazarlık konusunda genel olarak oldukça yetersiz buldukları fakat kredi kartı kullanımında daha fazla bilgi sahibi oldukları ortaya konulmuştur (Robb, 2011: 694). Bunun sebebi olarak ise, diğer finansal araçlara göre gündelik yaşamda kredi ve kredi kartı kullanımının daha yaygın olması olarak gösterilmiştir. Bu çerçevede diğer finansal araçların daha fazla kullanıma sunulması ve yaygınlaştırılmasının gerektiği söylenebilir.

2.1.4. Finansal Tutum ve Finansal Davranış Arasındaki İlişki

Finansal tutum ve finansal davranış arasında doğru orantıda bir ilişki söz konusudur, birbirini tamamlar niteliktedir. Finansal bir davranışın gerçekleşmesi için öncelikle finansal tutumun gerçekleşmesi gerekir. Finansal tutum insanların finansa karşı psikolojik bir eğilimidir, bu eğilim karar verme sürecine kadar devam eder karar verme sürecinden itibaren ise finansal davranışı oluşturur. Bir örnekle açıklamak gerekirse kişinin evinde ihtiyaç duyduğu bir televizyon alma gereksinimi finansal bir tutumdur, televizyonu almak için kişinin para biriktirmesi, tasarrufları veya kredi kartı kullanarak gerçekleştirmiş olduğu durum ise finansal bir davranış biçimidir (Öncüler, 2018: 9-10).

2.1.5. Finansal Eğitimin Gerekliliği

21. yüzyılda tüketicilerin tercihlerini değiştirecek ciddi değişimler yaşanmaktadır. Artan finansal krizler ile birlikte finansal sistemler giderek daha karmaşık bir yapıya sahip olmuştur. Profesyonel anlamda finansçılar bile fırsat ve riskleri değerlendirirken zorlandığı görülmektedir. Son zamanlarda finans sisteminde tüketicileri yakından ilgilendiren en önemli değişikliklerden biri de sorumluluğun ve riskin bireye geçmesidir. Birey artık kendi finansal kararlarında sorumlu duruma gelmektedir. Önceden emeklilik ve sigorta gibi finansal kararları devlet vermekteydi. Ama şimdilerde liberalleşmeyle birlikte teknolojinin de gelişmesiyle, bireylerin finansal araçlara daha kısa zamanda ulaşma imkânına sahip olmasıyla birlikte sorumluluk bireye ait olmuştur. Buradan hareketle bireyler kendi finansal refahları için daha da fazla sorumluluk altına girmektedirler (Gökmen, 2012: 39-40).

Genel olarak bireyler tam anlamıyla rasyonel bulunmamakla birlikte, tamamı ile de irrasyonel, yani akıl dışı da değildir. Hem rasyonel hem de irrasyonel davranışlar hemen her insanda görülebilir. Sosyal davranışlarda yani özellikle de grup içinde rasyonelite daha da düşebilir. Birey için rasyonel davranmaktan sosyal normlara uymak daha az olabilir. Bu nedenle, finansal kararlarında bireyin hataya düşebileceğini kabullenmek daha gerçekçi bir ihtimaldir. Bu sebeple, bu hataların asgari seviyelere düşürülmesi asıl hedef olmalıdır. Bu konuda atılabilecek son derece

doğru adımlardan birisi finansal tüketicilerin eğitimi ve korunmasıdır (Haydari, 2018: 23).

Eğitim sistemimizdeki yetersizlik bireylerin finansal konulardaki kavramları anlayamama ve yorumlayamama durumlarını ortaya çıkarmaktadır. Finansal okuryazarlığın birinci ve en önemli basamağı finansal eğitimidir. Eğitimin her zaman ailede başladığı olgusu hiçbir zaman unutulmamalıdır. Bu noktada ailelerin finansal konularda çocuklarını yetiştirmeleri oldukça önemlidir. Çünkü bu çocuklar ilerleyen yaşlarda ülkenin geleceği olacaklardır. Finansal eğitimini güçlü almış çocuklar ise ilerleyen yaşlarda ülkenin güçlü ekonomisini oluşturan birer aile fertleri olacaklardır. Sonuç olarak, birey ve ailelerin bilinç düzeyini arttırmak toplumsal refah düzeyini de arttırmaktadır. Özellikle emeklilik döneminin finansmanını iyi planlamak gerekmektedir. Bireylerin enerjilerinin azaldığı yaşlılık dönemlerinde yaşamlarını rahat bir şekilde sürdürebilmeleri finansal güvencelerini sağlayabilmelerine bağlıdır. Ülkemizde bu dönemde genellikle sosyal güvenlik kurumlarına primler ödenerek emekli olunan bir dönemdir. Bu durum kurumların ekonomisine son derece yük olmakta ve bütçe açığını olumsuz etkilemektedir (Saraç, 2014: 18).

Finansal eğitimin önemini anlamak için öncelikle neden önemli hale geldiğini anlamak gerekmektedir. Aşağıdaki başlıklarda Aktaş (2011: 23)'ın finansal eğitimin önemini anlamak için belirtmiş olduğu nedenler verilmektedir:

- İnsanların yaşam sürelerinin uzamasıyla uzun vadeli planlar yapması.
- Borçlanma, bireysel emeklilik ve sigorta araçları gibi ürünlerde kişilerin kendi kararlarını almalarıyla bireysel anlamda sorumluluklarının artması.
- Finansal ürünlerde yaşanan teknolojik değişimler ve yenilikler.
- Finansal alanda yaşanan yeniliklerle piyasaların olduğundan daha karmaşık hale gelmesi.
- Bilgi ihtiyacının her alanda artması.
- Bireyler tarafından finansal yatırım araçlarının kullanımının artması.

- Bireyler tarafından finansal yatırım araçlarına olan ilginin artması.

2.1.6. Gençler İçin Finansal Eğitimin Önemi

Çağdaş dünyadaki işlemlerin çoğu parasaldır ve finansal ürünler gittikçe daha karmaşık hale gelmektedir. Bu nedenle gençlerin finans konusunda bilgili, tecrübeli ve finans yönetim becerilerinin kazanılması oldukça önemlidir. Bu kazanımlar sadece finansal konulardaki eğitimlerin artırılması ile gerçekleştirilebilir. Okullarda resmi eğitim müfredatı olsa da, eğitimin çoğunun evde başladığı unutmamalıdır. Ebeveynlerin birincil eğitimci olarak rolü son derece önemlidir. Çocuklara finansal konularda önder ve örnek rol model olmalıdırlar (Fabris ve Lobaric, 2016: 67-70).

Çocuklar sokakta, okulda, spor eğitimleri vb. ev dışında birçok yerde para ile muhatap olurlar. N.S. Godfrey'in (2016: 86-92) belirttiği gibi, küçükler dünyalarının farkında olmaya başladıklarında, paraların farkına varırlar. Bu nedenle, en kısa zamanda para yönetimi prensiplerini öğrenmeye başlamalıdırlar. Çocukların gelecekteki sosyal ve ekonomik kalkınmanın araçları olduğu gerçeği akıldan çıkarılmamalıdır. Finansal eğitimin rolü, gençlerin aktif ve sorumlu vatandaşlar olarak işlev görmeleri için gerekli olabilecek yaşam becerileri edinmeleridir. Diğer taraftan, N.S. Godfrey'in (2016: 86-92) belirttiği gibi, finansal eğitim aşağıdakilere yardımcı olur:

- Finansal katılımı teşvik etmek,
- Ekonomiyi artırmak,
- Yönetilemez borçların seviyesini düşürmek,
- Yoksulluk seviyesinin azaltılması,
- Sosyal güvenliğin yükünü hafifletmek, maliyetleri düşürmek, vb.

Finansal eğitim gelirler azaldığında, finansal ürünlerin daha pahalı hale gelmesinde, ekonominin durgunluk veya yavaş büyüme dönemlerinde özellikle önemli hale gelmektedir. Bilgisizlik nedeniyle, bu gibi durumlarda yanlış finansal

kararlar hem bireylerin finansal refahı hem de ülkedeki genel mali istikrar üzerinde uzun vadeli bir etkiye sahip olabilir. Bu nedenle, finansal eğitim bu tür sorunları önlemeye hizmet etmelidir (Fabris ve Loboric, 2016: 67-70).

Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) kapsamında 15 yaşına kadar olan çocuklar için yürütülen OECD araştırması, 15 yaşındaki çocukların yalnızca % 10'unun karmaşık finansal ürünleri analiz edebildiğini ve finansal sorunları çözebildiğini, % 15'inin ise en iyi şekilde basitleştirebildiğini göstermektedir. New York Eyalet Üniversitesi'nin 17 ve 18 yaşındaki çocukların örneklemindeki bir araştırmasında, ortaokul öğrencilerinin kişisel finansla ilgili soruların yarısını zar zor cevapladığı görülmüştür. Üyeler çerçevesinde yapılan OECD çalışması, tüketicilerin okuryazarlık seviyelerinin düşük olduğunu ve eksik olduğunu göstermiştir. Finansal okuryazarlık seviyelerini artırmak ve bu konuda farkındalık yaratabilmek için Birleşik Devletler Kongresi Nisan 2008'de Nisan ayını finansal okuryazarlık ayı olarak ilan edildiğini duyurmuştur (Fabris ve Loboric, 2016: 67-70).

Rusya Federasyonu Maliye Bakanı A. Siluanov finansal eğitimin özünü *“Bir ülkenin ekonomik gelişimi büyük ölçüde finansal okuryazarlığına bağlıdır”* sözleriyle açıklamıştır. Dolayısıyla finansal okuryazarlık stratejilerinin geliştirilmesi ve sunulması politikaların hayati bir unsuru olmaktadır. Finansal okuryazarlık, 21. yüzyılda eğitimin vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Birçok ülkede finansal eğitim oldukça ihmal edilmektedir. Ancak, finansal eğitim erken yaşlarda, bireyin kişiliğinin şekillendiği yaşlarda başlamalıdır. Çocukların ve gençlerin paranın değerini ve tasarrufun önemini öğrenmesi çok önemlidir (Fabris ve Loboric, 2016: 67-70).

BM Çocuk Hakları Komitesi, doksan ülkede uygulanmakta olan 6 ila 19 yaş arası çocuklar için küresel kabul görmüş Sosyal ve Finansal Eğitim Programını geliştirmiştir. Bu program, çocuklara, çocuk hakları, kendi kendine sorumlu davranışlar gösterme, aile ve toplum hakkında temel bilgilerin yanı sıra girişimcilik ve finansal eğitime başlamadan önce etkinlikleri kaydetme, planlama ve uygulama alışkanlığı kazandırmayı amaçlamaktadır. Uluslararası finansal eğitim ağında, OECD

ayrıca hükümetlerin görüş ve deneyimlerini paylaşmaları için bir politika formu sunmaktadır. (Fabris ve Loboric, 2016: 67-70).

2.2. Türkiye’de Finansal Eğitim

Eğitim küçük yaşlardan itibaren başlayan geniş bir süreçtir. Eğitim kişilerin doğru bilgiye ulaşmasını sağlayan birinci basamaktır. Finansal eğitim, doğru bilgiler ışığında kişilerin finansal kararlar alırken etkin ve verimli hareket etmesini sağlar. Bireylerin finansal eğitimi yüksek olduğu durumlarda finansal okuryazarlık düzeyinin de yüksek olduğu görülmektedir. Buradan hareketle bireyleri toplum bazında değerlendirdiğimizde finansal eğitimi yüksek olan toplumun finansal okuryazarlık düzeyinin de yüksek olacağı söylenebilir. Bu durum ise güçlü bir ekonominin göstergesidir. Ülkeler için kriz zamanlarında tasarruf sahiplerinin ne zaman, nerede ve nasıl hareket edeceği olgusu, panik yapmadan kararlar verebilmesi o ülkenin ekonomisi için oldukça önemli unsur oluşturmaktadır (Öncüler, 2018: 7).

2.2.1. Türkiye’de Yürütülen Finansal Okuryazarlık Faaliyetleri

2008 küresel ekonomik krizinden sonra, büyük borçları olan ve genellikle yetersiz emeklilik planları olan bireylerin yaşadığı sosyo-ekonomik sıkıntılar, finansal okuryazarlığın ne denince önemli olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, muhtemel krizleri önleme setleri oluşturabilmek için her sosyo-ekonomik durumda finansal okuryazarlık seviyesinin değerli olduğu düşünülmektedir (Özdemir vd., 2015: 98-100).

Gelişmekte olan bir ülke olarak kabul edilen Türkiye’de, bir yandan bireysel emeklilik programı gibi sosyal sigorta ve güvenlik konularında yeni uygulamalar, bir yandan kentleşme-kentsel göç, diğer yandan geleneksel aile destek mekanizmasının bozulması gibi bazı gelişmeler söz konusudur. Bu gelişmeler bireylerin kendi gelirlerini ve risk yönetimini planlamada daha fazla sorumluluk almalarına neden olmuştur. Genç bir nüfusa sahip olan Türkiye’deki bu gelişmeden en çok etkilenen gençlerin olduğu açıktır (Özdemir vd., 2015: 98-100).

Finansal eğitim ile ilgili olarak ülkemizde yapılan bir kısım çalışmalar neticesinde pek çok kurumun, görevleri ve sorumlulukları gereği birbirlerinden farklı sahalarda gerçekleştirilen çalışmalarının var olduğu, bu girişimlerin genellikle birbirinden bağımsız bir şekilde gerçekleştirdiği görülmektedir. Bu nedenlerle, ülkemizde finansal farkındalık yaratılmış olmasından dolayı finansal eğitim konusunda ulusal bir stratejinin belirlenmesi ve finansal eğitim konusuna öncelik ve özel önem verilmesi gereksiniminin olduğu açıktır (Şaroğlu, 2018: 43).

Son on beş yılda gelişmiş ülkelerde finansal eğitim konusuna büyük ehemmiyet verilmektedir. Bu ülkeler, bireylerin finansal bilgilerinin geliştirilmesine yönelik sorumluluk almaktadırlar. Türkiye, bu gelişmeler göz önüne alındığında finansal eğitim konusunda hala geri sıralarda olduğu gözükmemektedir. Ülkemizde finansal eğitim konusunda neler yapılabilir sorusu yerine hala finansal eğitim kavramı anlaşılmaya çalışılmaktadır. Türkiye’de aşırı borçluluk ve finansal dışlanma oranlarının devamlı bir şekilde artmasının nedenleri arasında finansal eğitim kavramının henüz öneminin anlaşılmadığı ve gerekli önlemler alınmadığı görülmektedir. Ülkemizde finansal eğitimin gerektiği kadar önemsenmemesinin arka planında yatan nedenler, makroekonomik istikrarsızlık ve tarihsel açıdan finans piyasalarının alt yapısının teşekkül ettirilememesi şeklinde gösterilmektedir. Bunlarla birlikte bir türlü istikrara kavuşmayan ekonomik ve siyasi gelişmeler finansal eğitimin konusunu ikinci plana itilmesine yol açmaktadır (Hayta, 2011: 272).

2.2.2. Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği (FODER)

Ekonominin küreselleştiği günümüzde parasal öğelerin yer aldığı en basit işlemlerde dahi finansal bilgimizin yeterli olması gerektiği açıklanmaktadır. Bireylerin para yönetimlerini ve kullanımlarını, bilgiyle gerçekleştirebilmeleri ve para kullanımı ile ilgili olarak isabetli karar almaları gün geçtikçe zorlaşan hayat şartlarında daha da önemli hale gelmiştir. Bu çerçevede, finansal okuryazarlık bütün bireyler açısından içinde bulunmuş olduğu finansal ve ekonomik dünyayı okuyup anlayabilme olanağı vermektedir. Finansal okuryazarlık konusunda belli bir mesafe kat etmiş olan bir birey, finansal ürünlerini kullanma konusunda bilinçlenirken birikimlerini daha isabetli kararlarla değerlendirmeye başlamakta, bu şekilde

geleceğini daha doğru bir biçimde planlamaktadır. Günümüz finansal sisteminde bu çeşit gereksinimleri yanıtlayabilmek amacıyla Türkiye’de Kasım 2012 itibarı ile bu bağlamda ilk sivil toplum kuruluşu olan Finansal Okuryazarlık Derneği (FODER) hayata geçirilmiştir. OECD tarafından dernek bugün akredite edilmiş, OECD finansal eğitim bölümünün bir parçası haline gelmiştir. Finansal Eğitim Ulusal Strateji konusunda TCMB ve SPK ile birlikte faaliyet göstermeye başlamıştır (Şaroğlu, 2018: 42).

FODER’ in en temel amacı, finansal okuryazar bir Türkiye için ekosistem oluşturmaktır. Bu çerçevede özel sektör, kamu sektörü ve diğer STK’lar ile iş birliğine giderek ülke genelinde kişilerin finansal erişim ve finansal okuryazarlık farkındalıklarını ve fırsatlarını tesis etmek amacıyla;

- *“Bilinçlendirme.*
- *Eğitim.*
- *Araştırma.*
- *Uygulamalara destek politikalar üretilmesini sağlayabilmektir.”*

FODER’ in hedefleri ise şöyledir:

- *“%50 olan bankacılık dışı nüfusun diğer ülke standartlarına çekilmesi.*
- *Araştırmalar yapmak, koordinasyon ve uygulamalarda bulunmak ve düzenleme çalışmaları yapabilmek için ulusal konseyin kurulması.*
- *Türkiye’de Finansal Okuryazarlığın eğitim müfredatı kapsamında başlayarak her bireye ulaşmasının sağlanmasıdır.”* (www.fo-der.org, Erişim Tarihi: 10.05.2019).

2.2.3. Türkiye’de Yürütülen Finansal Eğitim Faaliyetleri

Daha önce de açıkladığımız gibi finansal eğitim birçok paydaşı içinde barındıran bir konudur. Hükümetler, sivil toplum kuruluşları, merkez bankaları, ilgili bakanlıklar, finansal sektördeki denetleyici ve düzenleyici kuruluşlar bu paydaşlar arasında bulunmaktadır. Bu çerçevede öncelikli bir şekilde bahsedilen kuruluşların düzenleyici otorite tarafından organize edilmesi, finansal eğitimle ilgili kurumsal planlamaların tespit edilerek işbirliği kapsamında ulusal stratejinin tesis edilmesi finansal eğitimde başarı açısından mutlaka gerçekleştirilmelidir. Türkiye bu konu ile ilgili tesis edilmiş milli strateji planını yürüterek Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) koordinasyonunda hazırlanan İstanbul Uluslararası Finans Merkezi (İFM) projesi çerçevesinde oluşturulan Stratejik Eylem Planı 29 Eylül 2009 tarihinde Yüksek Planlama Kurulu Kararıyla onanmış ve finansal eğitimde ulusal stratejinin tesis edilmesi doğrultusunda önemli bir aşama kaydedilmiştir. Dünyada gerçekleştirilen finansal eğitim ile ilgili faaliyet örnekleri tetkik edildiğinde işbirliğinin yaygın bir biçimde ülkelerin hazine ile ilgili kurumlarının önderliğinde hayata geçirildiği görülmekte, merkez bankalarının etkinliği de ön plana çıkmaktadır (Hayta, 2011: 274).

Bireylere en büyük desteğin ise eğitim bakanlıkları tarafından verildiği, özellikle ilk ve ortaöğretim müfredatlarının finansal eğitimi destekler yönde düzenlendiği görülmektedir. Diğer yandan ilgili sivil toplum kuruluşları ve kurumlar ile işbirliği içinde yürütülen faaliyetler finansal eğitim ile ilgili olarak ulusal stratejileri desteklemektedir. Ülkemizdeki faaliyetlerin yaygın bir biçimde kurumların birbirinden bağımsız olarak gerçekleştirdiği faaliyetlerle sınırlıdır. Son dönemlerde de konunun önemi daha da iyi kavrandığından Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşlar Birliği, Sermaye Piyasası Kurulu, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği TC Merkez Bankası, Borsa İstanbul gibi kuruluşlar finansal okuryazarlık ve finansal eğitim ile ilgili dikkat çekici faaliyetler yürütüldüğü bilinmektedir (Özgürler, 2013: 65-67).

2.2.4. Merkez Bankası ve Finansal Eğitim Faaliyetleri

TCMB, Finansal eğitimi oldukça önemsemekte, eğitim ile ilgili diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde olarak aktif çalışmalar gerçekleştirmektedir. Ayrıca bu çalışmalarını destekleyen politikalar öne sürmektedir. Merkez Bankası, yapmış olduğu çalışmalarla kişilerin doğru borçlanmaları, tasarruflarını etkin şekilde kullanmaları ve tüm birimlerde risk yönetimi kültürünün oluşturulması hakkında “Merkez Bankası Stratejik Planı” çerçevesinde farkındalık oluşturulması kapsamında önemli çalışmalar yürütülmektedir (TCMB, 2011: 94).

Türkiye'de finansal okuryazarlığın geliştirilmesi ve bu konuda farkındalık oluşturulması amacıyla 9-11 Mart 2011 tarihleri arasında İstanbul'da “Finansal Eğitim ve Finansal Farkındalık: Zorluklar, Fırsatlar ve Stratejiler” konulu uluslararası konferans düzenlenmiştir. Bu konferansta küresel finansal krizlerin yol açtığı olumsuzluklar, finansal eğitim konusunda daha ne gibi çalışmalar yapılabileceği, ülkelerin karşılaştıkları finansal sorunlar karşısında neler yaptıkları ve çözüm önerileri tartışılan konular olmuştur (Işık, 2011: 95).

TCMB 2018 yılında finansal okuryazarlığa ve ekonomi eğitimine katkıda bulunmak ve toplumun her kesimine ekonomiyi ve para politikasını anlatmak için “Herkes İçin Ekonomi” adıyla bir inisiyatif başlatarak ilkokul öğrencilerinden başlamak üzere farklı kesimlere para, enflasyon, merkez bankası kavramlarını öğretmek amacıyla aktif bir rol oynamaya başlamıştır. Bu çalışmaların bir ayağını ilkokul öğrencilerine yönelik ziyaretler oluşturmuştur. Pilot olarak Ankara'da başlatılan uygulama ile ilk aşamada pedagojik eğitim almış yaklaşık 60 Merkez Bankası çalışanı ile ilkokullar ziyaret edilerek yaklaşık 2.000 öğrenciye para, enflasyon ve merkez bankası konuları anlatılmıştır. Aynı proje kapsamında üniversite öğrencilerine yönelik düzenlenen yarım günlük bir programlarla para politikası çerçevesi, merkez bankacılığı konuları ve bankadaki kariyer imkânları ile ilgili sunumlar gerçekleştirilmektedir. Bahar ve Kış olmak üzere iki dönem olarak düzenlenen eğitim programlarına 2017 yılında 34 üniversiteden toplam 1790 öğrenci katılmıştır. “Herkes İçin Ekonomi” Projesi kapsamında 2018 yılı Şubat ayında ilkokul, ortaokul ve lise öğrencilerine yönelik hazırlanan içerikler ve kaynakların yer

aldığı bir mikrosite oluşturulmuş ve bu mikrositede kamuoyu ile paylaşılmaya başlanmıştır. Sitede ayrıca, nüfusun geneline hitap edecek şekilde ekonomi ve finansal eğitime yönelik multimedya içerikler de yer almaktadır (Adalar, 2019: 60-61)..

2.2.5. Sermaye Piyasası Kurulu ve Finansal Eğitim Faaliyetleri

Bireylerin tasarruflarının atıl olarak kalmaması ekonomiye kazandırılması noktasında, sermaye piyasasında fonksiyonların daha etkili bir biçimde hayata geçirilebilmesi açısından, kişilerin bu piyasa ile ilgili kullanışlı, güncel ve yararlı bilgiyi elde etmeleri oldukça önemlidir. Bu sebeple kurul finansal okuryazarlık kapsamında yürütülen faaliyetleri aktif bir şekilde gerçekleştirmektedir. Kurul sermaye piyasasında fon arzının gerçekleştirebilmesi, birikimlerin sermaye piyasalarına daha fazla yönlendirilmesi maksadıyla, toplumda bir sermaye piyasası kültürünün oluşması sermaye piyasalarında farkındalık ve güven seviyesinin yükseltilmesine yönelik faaliyetler gerçekleştirmektedir (SPK, 2013: 102).

5 Mart 2012 tarihinde Sermaye Piyasası Kurulu, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB), Türkiye Sermaye Piyasası Birliği, Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası A.Ş., Takas ve Saklama Bankası, Merkez Kayıt Kuruluşu, İstanbul Altın Borsası, Türkiye, Kurumsal Yatırımcı Yöneticileri Derneği ve Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu'nun taraf olduğu Sermaye Piyasası Kuruluşları Yatırımcı Seferberliği Protokolü imzalanmıştır. Bu protokol ile Türkiye'de mevcut bulunan finansal okuryazarlık seviyesinin artırılması ayrıca piyasalardaki karmaşıklığa yönelik olarak farkındalık yaratılması tüm bunları ele alacak şekilde bireylere yönelik eğitim ve reklamların gerçekleştirilmesi, mevcut olan sermaye piyasasının tanıtımını gerçekleştirilerek İstanbul'u uluslararası pazarda finans merkezi haline gelmesini sağlamaktır. Buradan hareketle hedeflenen faaliyetler şunlardır (Haydari, 2018: 33-34):

- Finansal eğitimin tanıtımı kapsamında, istenilen bilgiye her aşamada hızlıca ulaşılabilmesini kolaylaştırmak amacıyla ortak bir döküman havuzu

oluşturulması. Bu dökümanlar belge havuzunda kategorize edilerek belirli şablonların hazırlanması,

- Eğitime ihtiyaç duyan kitleler ile eğitimciler arasında yüz yüze veya bire bir faaliyetler sağlanması,
- Yatırımcılara ve tasarruf sahiplerine yönelik olan reklam ve eğitim çalışmaları SPK'nın önderliğinde verilmesi,
- Üyelerin çalışmaları doğru ev etkin takip edebilmeleri açısından uluslar ve uluslararası faaliyetler hakkında bilgi sahibi olabilmeleri açısından yazılı ve görsel belgeler temin edilmesi,
- SPK aracılığıyla tasarruf sahiplerinin kolay ve hızlı bir biçimde temel bilgilere ulaşabilmesi için hazırlanan www.yatirimyapiyorum.gov.tr web sitesinin ortak iletişim platformu olarak kullanılmasıdır.

SPK tarafından yukarıda belirtilen web sitesinde yayınlanan dökümanlar tasarruf sahiplerini yapacak oldukları işlemler ile ilgili bilgilendirmektedir. Yayınlanan dökümanlarda bireysel emeklilik sisteminden menkul kıymet yatırım ortaklıklarına, vadeli işlemlerden opsiyon sözleşmelerine ve yatırım fonlarından halka arz işlemlerine varıncaya kadar birçok finansal işlemler ile ilgili faydalı bilgiler bulunmaktadır. Tüm bunların yanı sıra finansal eğitime destek sağlamak için yatırım yapıyorum isimli web sitesi kurulmuş olup bu web sitesinde finansal işlemler ile ilgili bilgiler sunularak tasarruf sahiplerine kendilerini test etmelerine imkan sağlayacak olan sanal ortamda yatırım ortamı bulunmaktadır. Ayrıca tasarruf sahiplerine yapacakları işlemler ile ilgili videolu eğitimler sağlanarak tasarruf sahiplerinin eğitimi desteklenmektedir (Haydari, 2018: 33-34).

2.2.6. Türkiye Finansal Okuryazarlık Endeksi

Finansal okuryazarlık konusunda OECD'nin yapmış olduğu araştırmalara göre Türkiye genel olarak davranış, tutum ve bilgi seviyelerinde sırasıyla yüzde 37, yüzde 61 ve yüzde 43 oranlarındadır. Dünya geneline bakıldığında zaman Türkiye'nin

finansal okuryazarlık düzeyinin bu oranlar ile oldukça gerilerde olduğu gözükmektedir. Türkiye'nin finansal okuryazarlık endeksi, aynı çalışma çerçevesinde Türkiye geneli için %59,8 olarak tespit edilmiştir. OECD kapsamındaki diğer ülkelerin finansal okuryazarlık endeksi ortalaması ise, %62,8 olarak gösterilmektedir. Kadınlar için bu oran %56,7'iken Erkekler için okuryazarlık endeksi % 63,2'dir. OECD çalışmasında göze çarpan hususlardan birisi, genel olarak ülke bazında değerlendirildiğinde erkeklerin finansal okuryazarlık oranının kadınlarınkinden yüksek çıkmasıdır (www.teb.com.tr, Erişim Tarihi: 12.03.2019).

Finansal okuryazarlığı OECD ülkelerinde 30-60 yaş aralığında genel olarak en yüksek oranlarda gözükmekte iken Türkiye'de 40-49 ve 20 yaş altı yetişkinler olarak tespit edilmiştir. Türkiye'de gelirlerin yükselmesine paralel olarak diğer OECD ülkelerine benzer bir şekilde, finansal okuryazarlığın da arttığı gözlenmiştir. Türkiye için de yine diğer OECD ülkelerine eğitim konusunda da benzer bir eğilim tespit edilmiştir. Finansal okuryazarlık parametrelerinde eğitim alan bireylerin bilgi seviyesinin yanında tutum ve davranışlarında da arttığı tespit edilmiştir. Başka bir yönden değerlendirildiğinde Türkiye' de finansal erişim endeksi 100 üzerinden 43,15 olarak tespit edilmiştir. Finansal erişim endeksi kadınlarda 36,78 erkeklerde 50,3 seviyelerindedir. Toplam nüfusun yüzde 7'si En ileri finansal ürünleri kullanarak 90'ın üzerinde finansal erişim skorunu elde etmiştir (www.teb.com.tr, Erişim Tarihi: 12.03.2019).

Sonuç olarak Türkiye'de finansal okuryazarlık oranının OECD ülkelerine göre düşük oldu görülmektedir. Türkiye'de yaş ilerledikçe okuryazarlık oranının yükseldiğini ayrıca gelirleri yüksek olan bireylerin de finansal okuryazarlık oranının yüksek olduğu görülmüştür. Kadınların erkeklere oranla finansal okuryazarlığı düşük olduğu için kadınlara yönelik finansal eğitimlerin artırılması söz konusu olabilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN FİNANSAL OKURYAZARLIK, FİNANSAL TUTUM VE DAVRANIŞ DÜZEYLERİNİ BELİRLEMeye YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA: NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık, tutum ve davranış konularındaki bilgi düzeylerinin ölçülmesi, finansal farkındalıklarına ve bilgi birikimlerine katkıda bulunmaktır.

Araştırma tanımlayıcı araştırma niteliğindedir. Tanımlayıcı araştırmalarda amaç bir durum, birey, örgüt veya olgunun portresini çizmektir (Altunışık vd, 2007: 61). Araştırmada objektiflik, gerçeklik, nedensellik ve farklı gruplar arası karşılaştırma yapılabilme açısından nicel araştırma tekniği kullanılmıştır. Nicel araştırma da olaylar arasındaki ilişkileri tanımlamak için sayısal veriler kullanılır. Sayısal araştırma düzenekleri bir rakam kökenlidir ve genellikle istatistik analizlerle değerlendirilebilecek olan çok miktardaki sayıların toplanmasını gerektirmektedir. Sayısal araştırmalar belli bir boyut içinde çeşitli grupların benzerliklerinin, oranlarının veya farklılıklarının belirlenmelerini sağlamaktadır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırma kapsamında uygulanabilirlik ve ulaşılabilirlik açısından evren ve örneklem Konya ili Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi işletme, iktisat, uluslararası ilişkiler, siyaset bilimi ve kamu yönetiminde okuyan öğrenciler olarak belirlenmiştir. %95 güven aralığında e=%10 hata payı uygulanarak dağıtılan 200 anketten işlevsiz olanlar ayıklandığında 143 anket kalmıştır. 200 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden olan anket tekniği kullanılmıştır. Anket tekniğinin kullanılma sebebi objektif olup karşılaştırma yapabilmeyi sağlama amaçlıdır. Anket soruları, literatürdeki diğer araştırmalar dâhilinde çalışmanın amacına uygun şekilde revize edilerek hazırlanmıştır. Bu araştırmada (Saraç, 2014: 65-70; Beıchar, 2018: 62-66) yılı yüksek lisans tezlerinde ki anket sorularından faydalanılmıştır.

3.3.1. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın amacı doğrultusunda araştırma hipotezleri aşağıda sıralanmıştır:

H₁: Öğrencilerin finansal bilgi ve okuryazarlığı ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H₂: Öğrencilerin finansal bilgi ve okuryazarlığı ile yaşları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H₃: Öğrencilerin finansal bilgi ve okuryazarlığı ile sınıfları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H₄: Öğrencilerin finansal bilgi ve okuryazarlığı ile gelirleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H₅: Öğrencilerin finansal bilgi ve okuryazarlığı ile aylık harcamalarına göre arasında anlamlı bir farklılık vardır.

3.4. Verilerin Analizi

Bu çalışmada; verilerin analizi ve yorumlanmasında SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 24.0 paket programını kullanılmıştır. Araştırmada, veriler toplandıktan sonra bilgisayar ortamına aktarılarak istatistik programı vasıtası ile verilerin analizi yapılmıştır. Tanımlayıcı istatistikler, sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma ile hesaplanmıştır. Gelişi güzel örnekleme kullanılmıştır.

Finansal bilgi ve okuryazarlığının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırmasında bağımsız iki örneklem t testi (independent samples t test); yaş, bölüm, sınıf ve gelir durumu değişkenlerine göre karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) testi uygulanmıştır. ANOVA testinde gruplar

arasında anlamlı farklılık görüldüğünde farkın hangi iki grup arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey post hoc testinden yararlanılmıştır. Değişkenlerin ilişki düzeyi hesaplanırken $r \times r$ sayıda tablolarda Contingency Coefficient, $r \times c$ sayıda tablolarda Cramer's V değeri incelenmiştir (Gamgam ve Altunkaynak, 2008: 34). Değerler 0-1 arasında değişmekte olup, tıpkı korelasyon katsayısının büyüklüğünün yorumlanmasında olduğu gibi, 0-30 arası değerler zayıf, 31-60 arası değerler orta, 61-100 arası değerler ise güçlü bir ilişkinin varlığını göstermektedir (Özbay, 2009). Verilerin analizinde anlamlılık düzeyi 0,5 olarak alınmıştır.

N: Hedef kitledeki birey sayısı (Ana Kütle, Evren)

n: Örnekleme alınacak birey sayısı (Uygulanması gereken anket sayısı)

p: İncelenen olayın görülüş sıklığı (gerçekleşme olasılığı)

q: İncelenen olayın görülmeysi sıklığı (gerçekleşmeme olasılığı)

t: Belirli bir anlamlılık düzeyinde, t tablosuna göre bulunan teorik

d: Olayın görülüş sıklığına göre kabul edilen \pm örnekleme hatasıdır

$$n = \frac{N \cdot t^2 \cdot p \cdot q}{d^2 \cdot (N - 1) + t^2 \cdot p \cdot q}$$

Buradan hareketle örnekleme hata payını ± 10 olarak değerlendirdiğimizde ana kütle, Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde okuyan öğrencilerin toplam sayısı 1560'dır. Buradan hareketle değerleri formülde yerine koyduğumuzda en az 91 öğrenciye anket yapılması gerekmekte olduğu görülmektedir. Bu çalışmada ise 200 öğrenciye anket uygulanmıştır. Dağıtılan 200 anketten işlevsiz olanlar ayıklandığında 143 anket kalmıştır.

Tablo 3.1. Örneklem Büyüklükleri

Evren Büyük- lüğü	± 0.03 örnekleme hatası (d)			±0.05 örnekleme hatası (d)			±0.10 örnekleme hatası (d)		
	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q=0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7
100	92	87	90	80	71	77	49	38	45
500	341	289	321	217	165	196	81	55	70
750	441	358	409	254	185	226	85	57	73
1000	516	406	473	278	198	244	88	58	75
2500	748	537	660	333	224	286	93	60	78
5000	880	601	760	357	234	303	94	61	79
10000	964	639	823	370	240	313	95	61	80
25000	1023	665	865	378	244	319	96	61	80
100 milyon	1067	683	896	384	245	323	96	61	81

Kaynak: Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004: 50

3.5. Katılımcıların Finansal Okuryazarlık Düzeyine İlişkin Bulguların Dağılımı

Katılımcıların demografik (cinsiyet, yaş, gelir durumu) ve tanımlayıcı (eğitim görülen bölüm, sınıf) özelliklerine yönelik bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3.2. Katılımcıların Sosyo-Ekonomik, Demografik ve Tanımlayıcı Bilgiler

Tanımlayıcı Özellikler		
Cinsiyet	N	%
Kadın	63	44,06
Erkek	80	55,94
Yaşınız	N	%
17-18	28	19,58
19-20	19	13,29
21-22	43	30,07
23-24	31	21,68
25 ve üstü	22	15,38

Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde Hangi Bölümde Eğitiminize Devam Ediyorsunuz?	N	%
İşletme	47	32,87
İktisat	49	34,27
Uluslararası ilişkiler	21	14,69
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	26	18,18
Kaçıncı Sınıfta Okuyorsunuz?	N	%
1.sınıf	28	19,58
2.sınıf	37	25,87
3.sınıf	21	14,69
4.sınıf	57	39,86
Aylık Geliriniz Ne Kadardır?	N	%
501-750 TL	26	18,18
751-1000 TL	70	48,95
1001 ve üstü	47	32,87
Toplam	143	100,0

Katılımcıların demografik ve tanımlayıcı özelliklerine yönelik bulgular şu şekildedir: Katılımcıların %55,94'si erkek %44,06'i bayandır. Öğrencilerin %19,58'i 17-18 yaş, %13,29'u 19-20 yaş, %30,07'si 21-22, %21,68'i 23-24 yaş aralığında iken, %15,38'i 25 ve üzeri yaşa sahiptir. Öğrencilerin %34,27'si İktisat, %32,87'si İşletme, %18,18' i Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, %14,69'u Uluslararası İlişkiler okumakta olduğu, %19,58'i 1.sınıf, % 25,87'si 2. sınıf, %14,69'si 3. sınıf, %39,86'sının 4. sınıf olduğu ve öğrencilerin %18,18'inin 501-750 TL, %48,95' inin 751-1000 TL ve son olarak ise %32,87'sinin 1001 TL ve üzeri gelire sahip olduğu tespit edilmiştir.

3.6. Katılımcıların Para Harcama ve Yönetmeye Yönelik İfadelerinin Dağılımı

Bu bölümde katılımcıların para harcama ve yönetmeye ilişkin ifadelerinin dağılımını incelenecektir.

Tablo 3.3. Katılımcıların Para Harcama ve Yönetmeye Yönelik İfadelerinin Dağılımı

Aylık Harcama Tutarınız Ne Kadardır?	N	%
401-600 TL	26	18,18
601-800 TL	39	27,27
801 ve üstü TL	78	54,55
Paranızı harcama ve yönetme konusunda ne kadar başarılı olduğunuzu düşünüyorsunuz?	N	%
Başarısızım	51	35,66
Orta Düzeyde Başarıyım	45	31,47
Oldukça Başarıyım	47	32,87
Paranızı harcama ve yönetme bilgilerinizi nereden öğrendiğinizi düşünüyorsunuz?	N	%
Ailemden	15	10,49
Kendi Deneyimlerimle	82	57,34
Okuldan	46	32,17
Herhangi bir bankada vadeli hesabınız var mı?	N	%
Evet	45	31,47
Hayır	98	68,53
Banka vadeli hesabınızdaki faiz / kar payı oranını biliyor musunuz?	N	%
Evet	5	11,11
Hayır	40	88,89

Online bankacılık uygulamalarını kullanıyor musunuz?	N	%
Evet	124	86,71
Hayır	19	13,29
Ekonomi ve finans gündemini takip eder misiniz?	N	%
Evet	84	58,74
Hayır	59	41,26
Aylık bir bütçe yapar ve ona uygun davranır mısınız?	N	%
Evet	116	81,12
Hayır	27	18,88
Bireysel emeklilik hakkında bilginiz var mı?	N	%
Evet	100	69,93
Hayır	43	30,07
Bireysel emeklilik hesabınız var mı?	N	%
Evet	35	24,48
Hayır	108	75,52
Bireysel emeklilik hesabını faydalı buluyor musunuz?	N	%
Evet	128	89,51
Hayır	15	10,49

Katılımcıların %54,55'i 801 TL ve üstü aylık harcama tutarına sahip olduğu, %31,47'sinin parayı harcama ve yönetme konusunda orta düzeyde başarılı olduğunu, %57,34'ünün parayı harcama ve yönetme bilgilerini kendi deneyimleriyle öğrendiğini ifade etmiştir. Öğrencilerin %68,53'ünün herhangi bir bankada vadeli hesabı bulunmadığını söylemiştir. "Banka vadeli hesabımızdaki faiz / kar payı oranını biliyor musunuz?" sorusuna öğrencilerin %88,89'unun hayır cevabı verdiği görülmüştür. Öğrencilerin %86,71'inin online bankacılık uygulamalarını kullandığı, %58,74'ünün ekonomi ve finans gündemini takip ettiği, %81,12'sinin aylık bir bütçe yapıp ve ona uygun davrandığı, %69,93'ünün bireysel emeklilik hakkında bilgi

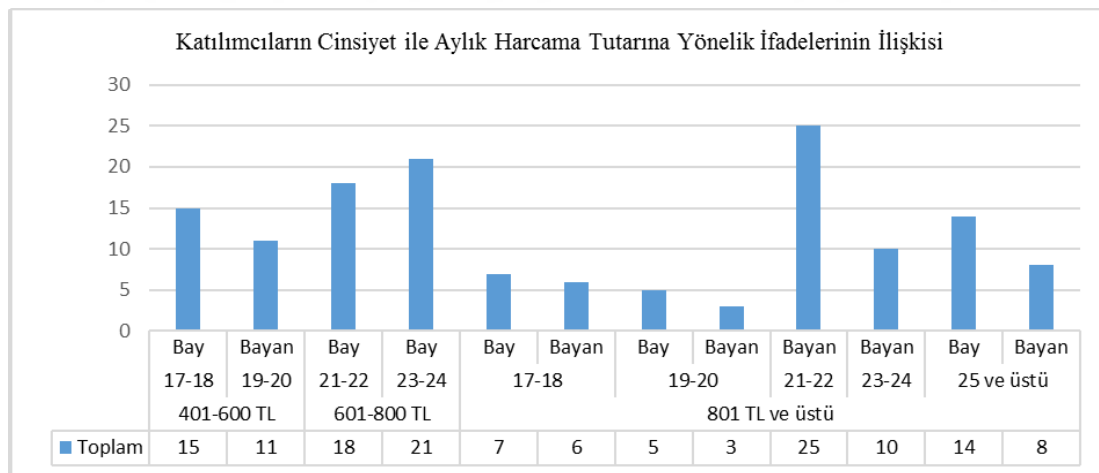
sahibi olduğu, %75,52' sinin bireysel emeklilik hesabının olmadığı, %89,51'inin bireysel emeklilik hesabını faydalı bulduğu söylenebilir.

Tablo 3.4. Katılımcıların Ekonomi ve Finans Gündemini Takip Ettiği Araçların Dağılımı

Ekonomi ve finans gündemini hangi araçlardan takip ediyorsunuz?	N	%
İnternet	103	72,03
TV	40	27,97
Toplam	143	100,0

Katılımcıların %27,97 sinini ekonomi ve finans gündemini TV, %72,03' ünün ise internet aracılığı ile takip ettiği tespit edilmiştir.

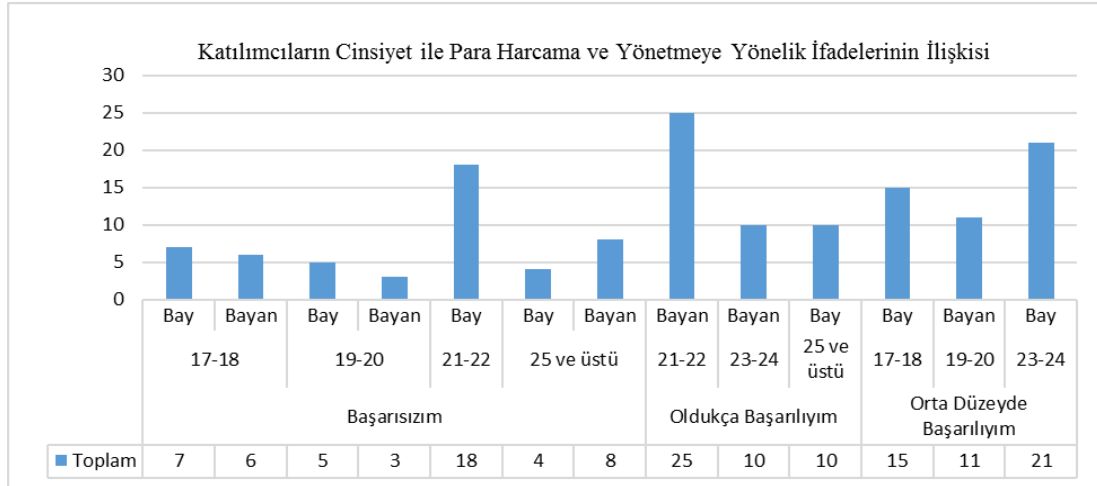
Tablo 3.5. Katılımcıların Cinsiyet ile Aylık Harcama Tutarına Yönelik İfadelerinin İlişkisi

Tablo 3.5. incelendiğinde katılımcıların aylık harcama tutarı ile cinsiyet arasında anlamlı ($p < 0,05$) ve yüksek düzeyde ($\Phi C = ,815$) ilişki tespit edilmiştir. 801 TL ve üstü harcama yapan 78 öğrenciden bayan öğrencilerin 52' si (%66,67) ve bay öğrencilerin 26' sı (%33,33) olduğu tespit edilmiştir. 601-800 TL arasında harcama yapan öğrencilerin tamamı 39 bay öğrencilerden oluşmaktadır. Son olarak ve 401-

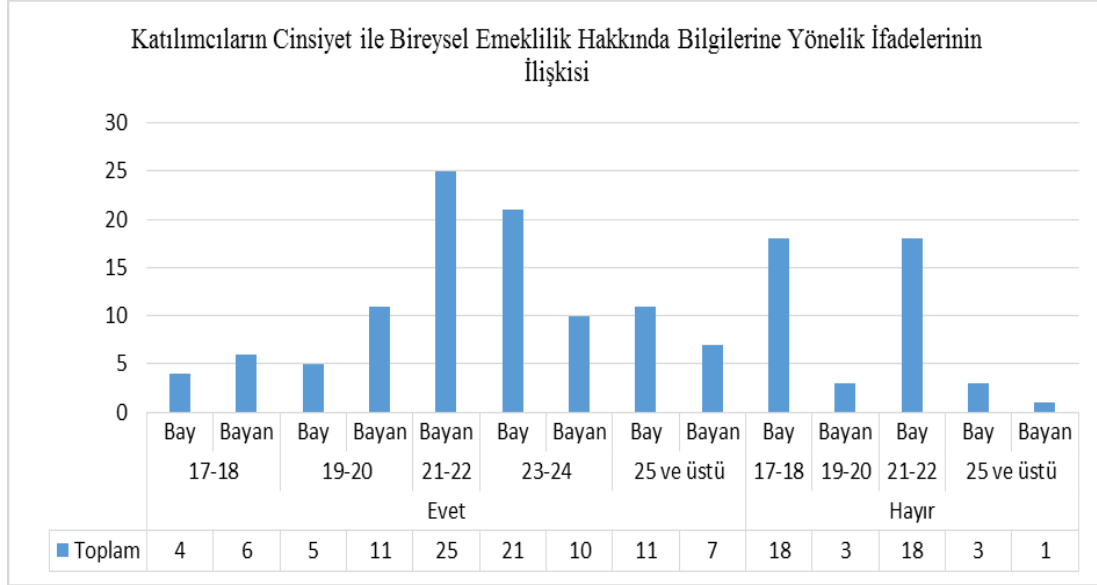
600 TL arasında olduğu saptanmıştır. Aylık harcama tutarı 401-600 TL arasında olan 26 öğrencilerden bay öğrencilerin 15' i (%57,69) bayan öğrencilerin 11' i (%42,31) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.6. Katılımcıların Cinsiyet ile Para Harcama ve Yönetmeye Yönelik İfadelerinin İlişkisi

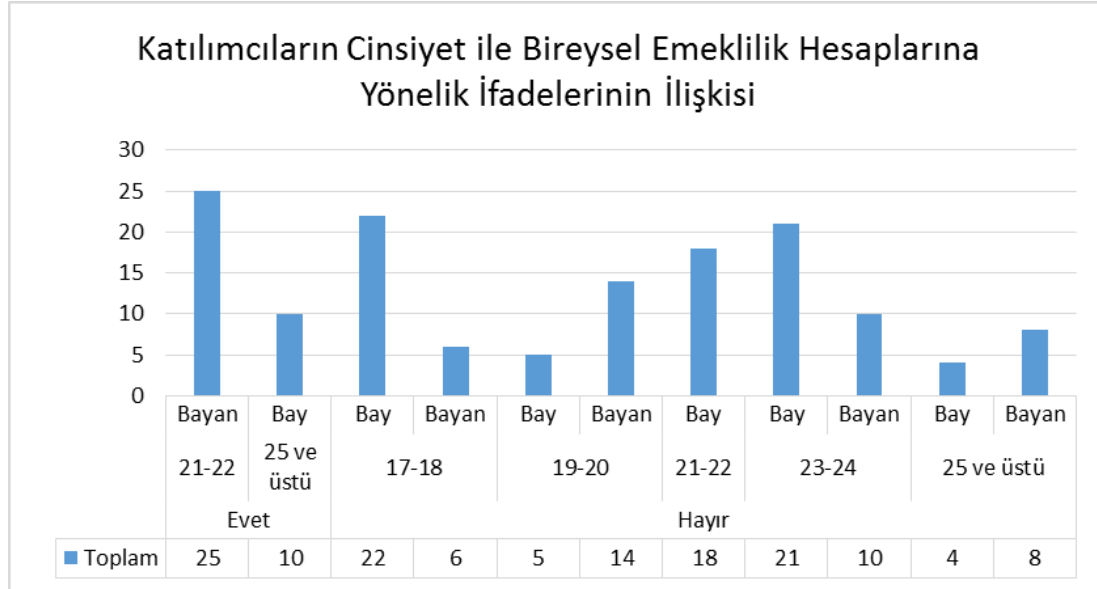
Katılımcıların parayı harcama ve yönetme konusundaki başarı düzeyi ile cinsiyet arasında anlamlı ($p < 0,05$) ve yüksek düzeyde ($\Phi C = ,614$) ilişki tespit edilmiştir. Bayan öğrencilerin %77,78'i parayı harcama ve yönetme konusunda oldukça başarılı olduğunu, bay öğrencilerin %76,6'sı orta düzeyde başarılı olduğunu düşünmektedir. Parayı harcama ve yönetme konusunda başarısız olduğunu düşünen katılımcıların %66,67'sinin bay olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.7. Katılımcıların Cinsiyet ile Bireysel Emeklilik Hakkında Bilgilerine Yönelik İfadelerinin İlişkisi

Katılımcıların bireysel emeklilik hakkında bilgi sahibi olma durumu ile cinsiyet arasında anlamlı ($p < 0,05$) ve orta düzeyde ($\Phi C = ,408$) ilişki tespit edilmiştir. Bayan öğrencilerin %59'unun bireysel emeklilik hakkında bilgi sahibi olduğu, bay öğrencilerin %90,7'sinin bireysel emeklilik hakkında bilgi sahibi olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 3.8. Katılımcıların Cinsiyet ile Bireysel Emeklilik Hesaplarına Yönelik İfadelerinin İlişkisi

Katılımcıların bireysel emeklilik hesabının olma durumu ile cinsiyet arasında anlamlı ($p < 0,05$) ve orta düzeyde ($\Phi C = ,397$) ilişki tespit edilmiştir. Bireysel emeklilik hesabı olanların %71,43' ünün bayan öğrenci olduğu, bireysel emeklilik hesabı olmayan katılımcıların %64,81' inin bay öğrenci olduğu saptanmıştır.

3.7. Öğrencilerin Finansal Davranış Düzeylerine Yönelik Bulgular

Tablo 3.9. Katılımcıların Finansal Davranış Düzeyine İlişkin Bulguların Dağılımı

Kredi kartınız var mı?	N	%
Evet	128	89,51
Hayır	15	10,49
Kredi kartı kullanmaya başladıktan sonra harcama eğiliminizin arttığını düşünüyor musunuz?	143	100,0
	N	%
Evet	108	84,38
Hayır	20	15,63

Kredi kartınızın aylık faiz / kar payı oranını biliyor musunuz?	N	%
Evet	10	7,81
Hayır	118	92,19
Toplam	128	100,0

Araştırmaya katılan 143 öğrenciden 128'inin kredi kartının olduğu tespit edilmiştir. 128 öğrenciden %89,51'inin kredi kartına sahip olduğu bu oranın oldukça fazla olduğu görülmekte, ayrıca öğrencilerin %84,38'inin kredi kartı kullanmaya başladıktan sonra harcama eğiliminin arttığını düşünmekte ve kredi kartına sahip 128 öğrencinin ise %92,19'unun kredi kartınızın aylık faiz / kar payı oranını bilmediği görülmektedir.

3.8. Öğrencilerin Finansal Tutum Düzeylerine Yönelik Bulgular

Bu bölümde katılımcıların finansal tutum düzeylerini ölçmeye yönelik ifadelerin dağılımı incelenecektir.

3.8.1. Öğrencilerin Finansal Tutum Düzeylerine Yönelik Bulguların Dağılımı

Aşağıdaki tabloda katılımcıların finansal bilgi ve okuryazarlığını ölçmeye yönelik ifadelerine katılım yüzdelerine yer verilmiştir. Katılımcıların bu ifadelere katılım dereceleri 5'li Likert ölçeği ile ölçülmüştür. (1) Tamamen Katılmıyorum, (2) Kısmen Katılmıyorum, (3) Fikrim Yok, (4) Kısmen Katılıyorum, (5) Tamamen Katılıyorum ifadelerine ilişkin aritmetik ortalaması ve standart sapma değerleri aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 3.10. Öğrencilerin Finansal Tutum Düzeylerini Ölçmeye Yönelik İfadeler

No	Soru	\bar{x}	SS
1	Bireysel olarak tasarruf edebilirim.	2,56	1,59
2	Aile olarak tasarruf edebiliriz.	3,03	1,54
3	Bireysel olarak gelir ve harcama kayıtlarımı tutarım.	2,90	1,60
4	Ailemiz gelir ve harcama kayıtlarını tutar.	2,76	1,65
5	Ödeme yatırım v.b işlemlerinizi için banka hizmetlerini kullanırım.	3,36	1,56
6	Son 12 ay içinde gelirim (maaş, emeklilik, kazanç, burs vs) harcamalarımı karşıladı.	3,97	0,90
7	Son 12 ay içinde ailemizin geliri (maaş, emeklilik, kazanç, burs vs) ailemizin harcamalarımızı karşıladı.	3,86	1,05
8	Ekonomi ve finans göstergelerini (döviz ve altın fiyatları, faiz oranları v.b) takip ederim	3,22	1,51
9	Son 12 ay içinde borçlarımı ödemek için tekrar borç almak zorunda kaldım.	1,98	1,13
10	Borçlanma veya yatırım kararı verirken bir uzmandan bilgi alırım.	1,55	1,07
11	Önemli parasal kararlarda ailemizin ortak fikri alınır.	3,43	1,23
12	Enflasyon paranın satın alma gücünü azaltır.	4,43	0,50
13	Türkiye’de enflasyon oranları %10’un üstündedir.	4,13	1,18
14	Enflasyon yüksekse borçlanmak avantajlıdır.	1,81	1,02
15	Borsalarda sadece hisse senedi alım satımı yapılmaktadır.	2,71	1,18
16	Türkiye’deki menkul kıymetler borsasının adı Borsa İstanbul’dur.	4,17	0,90
17	Vadesiz mevduat hesabı faiz kazancı sağlar.	1,92	1,18

18	Ons, altın gibi kıymetli madenlerin ölçü birimidir.	3,94	0,88
19	Euro dolardan daha değerlidir.	4,17	0,88
20	Kredinin aylık faizi %1 ise yıllık faizi %12'den fazladır.	3,98	1,31
21	Tüm bankalar aynı işlem ücretleri ile çalışırlar.	2,06	1,17
22	Uzun vadeli kredi kullanmak kısa vadeli kredi kullanmaktan daha maliyetlidir.	4,29	1,14
23	IBAN, uluslararası banka hesap numarasıdır.	4,17	0,71
24	EFT, aynı bankadaki hesaplar arasında para transferi yapmak için kullanılır.	1,84	1,07
25	İnternet bankacılığı yardımıyla kredi başvurusu yapılabilir.	4,48	0,64
26	İnternet bankacılığı yardımıyla hisse senedi alım satım işlemleri yapılabilir.	3,66	1,23
27	Bireyin yaşı, araç kasko bedelinin belirlenmesinde önemli bir rol faktördür.	3,83	1,06
28	SGK (Sosyal Güvenlik Kurumu), Türkiye'de çalışanların bağlı oldukları sağlık güvencesi kurumudur.	4,48	0,50
29	Türkiye'de emeklilik yaşı herkes için 65'tir.	2,94	1,24
30	Bireysel emeklilik sistemi, aylık prim ödemeleri yapılan özel bir emeklilik sistemidir.	3,90	1,03
31	Bireysel emeklilik sisteminde emekliliğe hak kazanmak için 10 yıl süreyle katkı payı ödemesi yapmak gerekmektedir.	3,90	1,03
32	Öz sermayeniz, toplam varlıklarınızla borçlarınız arasındaki farktır.	3,72	1,18
33	Bir şirketin tahvilini alırsanız o şirkete ortak olmuş olursunuz.	2,64	1,06
34	Hisse senetlerine yatırım yaptığınızda faiz kazancı elde edersiniz.	2,22	0,92
35	Döviz, bir tasarruf aracıdır.	4,34	0,93

36	Getiri düzeyleri aynı olan iki yatırımdan A yatırımı B yatırımdan daha risklidir. Dolayısıyla iki yatırımı arasından B seçilmelidir	4,34	0,93
37	Türkiye’de KDV oranı bütün ürünlerde %18 olarak uygulanmaktadır..	2,31	1,35
38	Bir "Vergi Yılı" 1 Ocak'ta başlayıp, 31 Aralık'ta sona erer.	3,92	1,24

Tablo 3.10. incelendiğinde katılımcıların finansal bilgi ve okuryazarlığını ölçmeye ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalamalarının 4,48 ile 1,55 arasında değiştiği görülmektedir. 5’ e yakın değerlerin tamamen katılıyorum deme oranlarını 1’ e yakın değerlerin ise tamamen katılmıyorum deme oranlarını göstermektedir. Öğrencilerin tutum oranları orta düzeyde olduğu görülmektedir. Öğrencilerin en çok katıldıkları ilk üç maddenin “SGK (Sosyal Güvenlik Kurumu), Türkiye’de çalışanların bağlı oldukları sağlık güvencesi kurumudur.”(4,48±0,50), “İnternet bankacılığı yardımıyla kredi başvurusu yapılabilir.” (4,48±0,64), ve “Enflasyon paranın satın alma gücünü azaltır.” (4,43±0,50) maddelerinin olduğu görülmektedir. En az katıldıkları ilk üç maddenin ise “Borçlanma veya yatırım kararı verirken bir uzmandan bilgi alırım.” (1,55±1,07), “Enflasyon yükselse borçlanmak avantajlıdır.” (1,81±1,02), ve “EFT, aynı bankadaki hesaplar arasında para transferi yapmak için kullanılır.” (1,84±1,07) ifadeleri olduğu görülmektedir.

3.8.2. Finansal Okuryazarlığının Bağımsız Değişkenlere Göre Dağılımı

Katılımcıların finansal bilgi ve okuryazarlığının cinsiyete göre farklılıklarını belirleyebilmek amacıyla yapılan t testi sonuçları, yaş okudukları bölüm, sınıf, vs. göre farklılıklarını amacıyla yapılan ANOVA testi aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3.11. Finansal Bilgi ve Okuryazarlığının Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumu

	Bayan		Bay		T	P
	\bar{x}	SS	\bar{x}	SS		
Finansal Bilgi ve Okuryazarlığı	3,46	0,38	3,25	0,48	2,835	,005

H₀: Öğrencilerin finansal bilgi ve okuryazarlığı ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H₁: Öğrencilerin finansal bilgi ve okuryazarlığı ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 3.11.'e göre öğrencilerin finansal bilgi ve okuryazarlığı ile cinsiyet karşılaştırılması için yapılan t testi sonuçları şu şekildedir: Finansal bilgi ve okuryazarlığı ile cinsiyet karşılaştırılması için yapılan t testi sonucunda ($p < 0,05$) anlamlı bir farkın olduğu saptanmıştır. Bayan öğrencilerin finansal bilgi ve okuryazarlık puanları ($\bar{x} = 3,46$) bay öğrencilerin finansal bilgi ve okuryazarlık puanından ($\bar{x} = 3,25$) daha yüksek olduğu saptanmıştır. P değeri 0,05' den küçük olduğu için H₁ hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 3.12. Finansal Bilgi ve Okuryazarlığının Yaşa Göre Farklılaşma Durumu

	Yaş	\bar{x}	Ss	F	p	Post-Hoc
Finansal Bilgi ve Okuryazarlığı	17-18 (a)	2,79	0,00	421,864	,000	Tukey
	19-20 (b)	2,89	0,18			a<b,c,d,e
	21-22 (c)	3,62	0,11			
	23-24 (d)	3,82	0,05			
	25 ve üstü (e)	3,92	0,00			

H₀: Öğrencilerin finansal bilgi ve okuryazarlığı ile yaşları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H₂: Öğrencilerin finansal bilgi ve okuryazarlığı ile yaşları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Finansal bilgi ve okuryazarlığı ile öğrencilerin yaşı karşılaştırıldığında aralarında anlamlı (F=421,864, p<0,05) farkın olduğu görülmektedir. Cevap ortalamaları açısından bakıldığında, 25 ve üstü yaşa sahip öğrencilerin diğer gruplara göre finansal bilgi ve okuryazarlığa en yüksek (3,92) ortalama ile cevap verdikleri görülürken en az (2,79) ortalama ile cevap veren grubun 17-18 yaşa sahip öğrenciler olduğu görülmektedir. Yapılan Tukey testi analizi sonucuna göre farkın 17-18 yaşa sahip öğrencilerden kaynaklandığı, bu grupta yer alanların diğer gruplarda yer alanlara göre anlamlı bir şekilde daha düşük puan aldıkları görülmüştür. P değeri 0,05'den küçük olduğu için H₂ hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 3.13. Finansal Bilgi ve Okuryazarlığının Sınıfa Göre Farklılaşma Durumu

	Sınıf	\bar{x}	Ss	F	p	Post-Hoc
Finansal Bilgi ve Okuryazarlığı	1.sınıf (a)	2,87	0,18	231,156	,000	Tukey
	2.sınıf (b)	3,26	0,31			a<b,d,c
	3.sınıf (c)	3,79	0,00			
	4.sınıf (d)	3,78	0,09			

H₀: Öğrencilerin finansal bilgi ve okuryazarlığı ile sınıfları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H₃: Öğrencilerin finansal bilgi ve okuryazarlığı ile sınıfları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Finansal bilgi ve okuryazarlığı ile öğrencilerin okuduğu sınıf karşılaştırıldığında aralarında anlamlı (F=231,156, p<0,05) farkın olduğu görülmektedir. Cevap ortalamaları açısından bakıldığında, 3.sınıfta okuyan öğrencilerin diğer gruplara göre finansal bilgi ve okuryazarlığa en yüksek (3,79) ortalama ile cevap verdikleri görülürken en az (2,87) ortalama ile cevap veren grubun 1.sınıfta okuyan öğrenciler olduğu görülmektedir. Yapılan Tukey testi analizi sonucuna göre farkın 1.sınıfta okuyan öğrencilerden kaynaklandığı, bu grupta yer alanların diğer gruplarda yer alanlara göre anlamlı bir şekilde daha düşük puan aldıkları görülmüştür. P değeri 0,05' den küçük olduğu için H₃ hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 3.14. Finansal Bilgi ve Okuryazarlığının Gelir Durumuna Göre Farklılaşma Durumu

	Gelir Durumu	\bar{x}	Ss	F	p	Post-Hoc
Finansal Bilgi ve Okuryazarlığı	501-750 TL (a)	2,82	0,04	49,495	,000	Tukey
	751-1000 TL (b)	3,35	0,44			a<b,c
	1001 ve üstü (c)	3,74	0,08			

H₀: Öğrencilerin finansal bilgi ve okuryazarlığı ile gelirleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H₄: Öğrencilerin finansal bilgi ve okuryazarlığı ile gelirleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Finansal bilgi ve okuryazarlığı ile öğrencilerin gelir durumu karşılaştırıldığında aralarında anlamlı ($F=49,495$, $p<0,05$) farkın olduğu görülmektedir. Cevap ortalamaları açısından bakıldığında, 1001 ve üstü gelire sahip öğrencilerin diğer gruplara göre finansal bilgi ve okuryazarlığa en yüksek (3,74) ortalama ile cevap verdikleri görülürken en az (2,82) ortalama ile cevap veren grubun 501-750 TL gelire sahip öğrenciler olduğu görülmektedir. Yapılan Tukey testi analizi sonucuna göre farkın 501-750 TL gelire sahip öğrencilerden kaynaklandığı, bu grupta yer alanların diğer gruplarda yer alanlara göre anlamlı bir şekilde daha düşük puan aldıkları görülmüştür. P değeri 0,05' den küçük olduğu için H₄ hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 3.15. Finansal Bilgi ve Okuryazarlığının Aylık Harcama Tutarına Göre Farklılaşma Durumu

	Aylık Harcama Tutarı	\bar{x}	Ss	F	p	Post-Hoc
Finansal Bilgi ve Okuryazarlığı	401-600 TL (a)	2,82	0,04	43,891	,000	Tukey
	601-800 TL (b)	3,31	0,46			a<b,c
	801 ve üstü (c)	3,61	0,29			

H₀: Öğrencilerin finansal bilgi ve okuryazarlığı ile aylık harcamalarına göre arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H₅: Öğrencilerin finansal bilgi ve okuryazarlığı ile aylık harcamalarına göre arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Finansal bilgi ve okuryazarlığı ile öğrencilerin aylık harcama tutarı karşılaştırıldığında aralarında anlamlı (F=43,891, p<0,05) farkın olduğu görülmektedir. Cevap ortalamaları açısından bakıldığında, 801 ve üstü aylık harcamaya sahip öğrencilerin diğer gruplara göre finansal bilgi ve okuryazarlığa en yüksek (3,61) ortalama ile cevap verdikleri görülürken en az (2,82) ortalama ile cevap veren grubun 401-600 TL aylık harcamaya sahip öğrenciler olduğu görülmektedir. Yapılan Tukey testi analizi sonucuna göre farkın 401-600 TL aylık harcamaya sahip öğrencilerden kaynaklandığı, bu grupta yer alanların diğer gruplarda yer alanlara göre anlamlı bir şekilde daha düşük puan aldıkları görülmüştür. P değeri 0,05' den küçük olduğu için H₅ hipotezi kabul edilmiştir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Globalleşen dünyada her olgunun teknolojinin de etkisi ile kendisini yenilediği görülmektedir. Özellikle hane halkının parayı yönetmede ki karar süreçleri gün geçtikçe önem arz etmektedir. Kısıtlı olan paramızı nasıl harcayacağımızı ve nasıl harcadığımızın sorunsalları finansal tutum ve davranışlarımızı göstermektedir, işte bu konuda bireylere finansal eğitim konusunu iyi anlatabilmek gerekmektedir, bu yüzden finansal eğitime gereken önem verilmelidir.

Bu çalışma üniversite öğrencilerinin finansal bilgi ve okuryazarlığı ölçme amacıyla yapılmıştır ve örneklemin %44,06' sını bayan %55,94' ünü bay öğrenci oluşturmaktadır.

Yapılan araştırmada finansal okuryazarlık, davranış ve tutum arasında olumlu yönde ilişki olduğu görülmektedir.

Araştırma sonucuna göre katılımcıların para harcama ve yönetmeye ilişkin ifadeler incelendiğinde; öğrencilerin %54,55' i 801 ve üstü TL aralığında harcama yaptığı görülmüştür. Katılımcıların %35,66' sı parayı harcama ve yönetme konusunda kendisini başarısız olarak değerlendirmektedir. Yarısına fazlası ise parayı harcama ve yönetme bilgilerini kendi deneyimleriyle öğrendiğini ifade etmiştir. Bu durum ise öğrencilerin bilgisiz ve tecrübesizliğinden dolayı kendilerini başarısız olarak değerlendirme durumunu tetikliyor olabilir. Dumlupınar üniversitesinde okuyan öğrencilere yapılan uygulamada ise 797 öğrencinin katıldığı ankette finansal durumunu yönetmede oldukça başarılı ve orta düzeyde başarılıym diyenlerin oranı %72'i bulmaktadır (Saraç, 2014: 74). İstanbul üniversitesinde yapılan başka bir ankette ise öğrencilerin %80' i kendisini başarılı bulmaktadır (Öncüler, 2018: 115). Bu noktada Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi öğrencilerinin yetersiz olduğu açıkça görülmektedir, öğrencilere konu ile ilgili kendilerini geliştirecek imkânlar ve dersler verilebilir. Öğrencilerin %68,53' ünün herhangi bir bankada vadeli hesabı bulunmadığını, öğrencilerin tamamına yakını banka vadeli hesabındaki faiz / kar payı oranını bilmediğini ifade etmiştir. Katılımcıların yarısından fazlası ekonomi ve finans gündemini takip ettiği bu takibi ise %72,03

oranla internet aracılığıyla gerçekleştirdiği görülmektedir bu noktada teknolojinin gelişmesi bu olguyu olumlu yönde etkilemektedir. Öğrencilerin yaklaşık %81,12' si aylık bir bütçe yapıp ve ona uygun davrandığı, yarısından fazlasının bireysel emeklilik hakkında bilgi sahibi olduğu ancak %75,52' sinin bireysel emeklilik hesabının olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. %89,51' inin bireysel emeklilik hesabını faydalı bulduğu, %89,51' inin kredi kartına sahip olduğu, yaklaşık %84,38' inin kredi kartı kullanmaya başladıktan sonra harcama eğiliminin arttığını düşündüğü ve tamamına yakını kredi kartının aylık faiz / kar payı oranını bilmediği görülmüştür.

Aylık harcama tutarının bayan öğrencilerde daha çok olduğu, parayı harcama ve yönetme konusunda başarısız olduğunu düşünen katılımcıların yarısından fazlasının bay olduğu, bayan öğrencilerin yaklaşık %80'inin bireysel emeklilik hakkında bilgi sahibi olduğu ve bireysel emeklilik hesabı olanların %83,3'ünün bayan öğrenci olduğu görülmüştür.

Finansal bilgi ve okuryazarlığı ile cinsiyet karşılaştırmasında bayan öğrencilerin finansal bilgi ve okuryazarlık puanının bay öğrencilerin finansal bilgi ve okuryazarlık puanından daha yüksek olduğu saptanmıştır. 25 ve üstü yaşa sahip öğrencilerin diğer gruplara göre finansal bilgi ve okuryazarlığa en yüksek ortalama ile cevap verdiği görülmüş ve yaş arttıkça finansal bilgi ve okuryazarlık puanının arttığı görülmüştür. Uluslararası İlişkiler bölümünde okuyan öğrencilerin diğer gruplara göre finansal bilgi ve okuryazarlık puanı daha yüksek bulunmuştur. Sınıf ile finansal bilgi ve okuryazarlık karşılaştırıldığında 1. Sınıflar en düşük ortalama sahip olduğu görülmüştür. Gelir durumu incelendiğinde en düşük gelire sahip öğrencilerin finansal bilgi ve okuryazarlık puanları en düşük olarak tespit edilmiştir. Yine aylık harcama tutarı en düşük olan öğrencilerin finansal bilgi ve okuryazarlık puanları en düşük olarak saptanmıştır.

Yapılan çalışmada hipotezleri değerlendirecek olursak;

- H₁: Öğrencilerin finansal bilgi ve okuryazarlığı ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelendiğinde, karşılaştırma için

yapılan t testi sonucunda P değerinin 0,05'den küçük olduğundan anlamlı bir farkın olduğu saptanmış ve H_1 hipotezi kabul edilmiştir.

- H_2 : Öğrencilerin finansal bilgi ve okuryazarlığı ile yaşları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelendiğinde, karşılaştırma için yapılan t testi sonucunda P değerinin 0,05'den küçük olduğundan anlamlı bir farkın olduğu saptanmış ve H_2 hipotezi kabul edilmiştir.
- H_3 : Öğrencilerin finansal bilgi ve okuryazarlığı ile sınıfları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelendiğinde, karşılaştırma için yapılan t testi sonucunda P değerinin 0,05'den küçük olduğundan anlamlı bir farkın olduğu saptanmış ve H_3 hipotezi kabul edilmiştir.
- H_4 : Öğrencilerin finansal bilgi ve okuryazarlığı ile gelirleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelendiğinde, karşılaştırma için yapılan t testi sonucunda P değerinin 0,05'den küçük olduğundan anlamlı bir farkın olduğu saptanmış ve H_4 hipotezi kabul edilmiştir.
- H_5 : Öğrencilerin finansal bilgi ve okuryazarlığı ile aylık harcamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelendiğinde, karşılaştırma için yapılan t testi sonucunda P değerinin 0,05'den küçük olduğundan anlamlı bir farkın olduğu saptanmış ve H_5 hipotezi kabul edilmiştir.

Buna göre;

- Öğrenciler için para harcama ve yönetme konusunda eğitim seminerleri düzenlenerek rasyonel davranmaları konusunda teşvik çalışmaları yapılabilir. Bu şekilde parayı harcama ve yönetmeyi kendi tecrübeleriyle öğrenmenin dışına taşıyarak profesyonel görüşler edinmeleri sağlanabilir.
- Öğrencilerin yarısının ekonomi ve finans gündemini takip etmediği bulgusuna ulaşıldığından finansal okuryazarlık düzeyinin artırılması için belli zaman aralıklarında gündem başlıklarını tartışabilecekleri kulüpler oluşturulabilir.

- Sosyal medya aracılığı ve küçük reklamlar aracılığı ile öğrencilerin ilgisi çekilebilir.
- Öğrencilerin yarısının bireysel emeklilik hakkında bilgi sahibi olduğu ancak yaklaşık %80'nin bireysel emeklilik hesabının olmadığı sonucuna göre bireysel emekliliğin faydaları hakkında daha çarpıcı bilgilendirme yapılabilir. Öğrencilerin iş hayatına atılmadan önce yatırım yapmaları konusunda teşvikler sağlanabilir.
- Öğrencilerin kredi kartı ile yaptığı bilinçsiz harcamalar tespit edilip bu harcamaları kâra çevirmeleri konusunda bilinçlendirme çalışmaları yapılabilir.
- Bayan öğrencilerin finansal bilgi ve okuryazarlık puanının bay öğrencilerin finansal bilgi ve okuryazarlık puanından daha yüksek olduğu görülmüş buna göre bay öğrencilerin çokça kullandığı bilgisayar oyunları, uygulamalar, sosyal medya programları tespit edilip bu uygulamalar öncesinde küçük anketler yapılarak farkındalık oluşması sağlanabilir.
- Yaş arttıkça finansal okuryazarlığın arttığı görülmüş olup öğrencilerin üniversite eğitimine başladığı zamandan itibaren gerek eğitim seminerleri gerek finans ve ekonomi zirveleri gerekse kampüs içi etkinliklerle finans ve ekonomiye ilgileri çekilmeli yaş farkında oluşan eksiklikler kapatılmadır.
- Uluslararası İlişkiler bölümünde okuyan öğrencilerin diğer gruplara göre finansal bilgi ve okuryazarlık puanı daha yüksek bulunmuştur. Bölüm ile ilgili olarak bu bölümde okuyan öğrencilerin dünya gündemine ilgisi diğerlerine nazaran yüksek olabilir. Bununla ilgili çalışma yapılabilir.
- Öğrencilerin finansal bilgi düzeylerini artıracak çalışmalar yapılarak gereksiz harcamalar yatırım aracına dönüştürülebilir daha bilinçli tüketiciler olmaları sağlanabilir.

KAYNAKLAR

- Adalar, H. (2019). Sosyal Bilgiler Öğretmen Eğitiminde Finansal Okuryazarlık ve Öğretimi: Bir Model Önerisi. Doktora Tezi. Ankara.
- Aktaş, B. (2011). Finansal Farkındalık ve Finansal Eğitim Hazine Perspektifi, International Conference on Financial Education and Financial Awareness. http://www.tcmb.gov.tr/yeni/konferans/financial_education/session5/Burhanettin_Aktas_Presentation.pdf. Erişim tarihi:18.04.2019
- Alkaya A. ve Yağlı İ. (2015). Finansal Okuryazarlık - Finansal Bilgi, Davranış ve Tutum: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İibf Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi , Cilt 8, Sayı 40. 585–589.
- Alkaya, A., & Yağlı, İ. (2015). Finansal Okuryazarlık-Finansal Bilgi, Davranış Ve Tutum: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İibf Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(40), 588.
- Altıntaş, K. M. (2008). *Bireysel Yatırımcılar Açısından Finansal Eğitimin Önemi: Toplumda Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Yükseltilmesi ve Asgari FinansKültürünün Oluşturulma Süreci*.
- Altunışık, Remzi vd. (2007), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Spss Uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Aren, S., & Aydemir, S. D. (2014). A Literature Review On Financial Literacy. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 6(11), 33-49.
- Ayhan, A. (2012). Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Güvenlik İlkeleri. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 1(1), 41- 55.
- Baloğlu, F. (2000). Rasyonalite ve Ekonomik Sosyoloji. *Sosyoloji Konferansları Dergisi*,(26), 217-226.
- Barmaki, N. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Hacettepe Üniversitesi Örneği, Doktora Tezi. İstanbul.

- Bayram, S. (2010). *Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi Davranışları: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Uygulama*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi.
- Bayrı, O. (2006). Paranın Gelecekteki Değeri: Fiyatlar Genel Seviyesi, Faiz Oranları ve Döviz Kuralları. *Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 2(2), 283-304.
- Beichar, A. (2018). A Study On The Relationship Of Finacial Literacy And Individual Financial Decisions: Case Of Adana. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana.
- Biçer, E. B. ve Altan, F. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık ile İlgili Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(4): 1501-1517.
- Cole, S., Sampson, T., & Zia, B. (2009). Financial Literacy, Financial Decisions, and the Demand for Financial Services. *Evidence from India and Indonesia Harvard Business School*.
- Dağdelen, T. (2017). Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi ve Aydın İlindeki Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Üzerine Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi. Aydın.
- Damayanti, S. M. (2018). The importance of financial literacy in a global economic era. *The Business and Management Review*, 9(3), 430-440.
- Eagly, A., & Chaiken, S. (1993). *The psychology of attitudes*. Toronto.
- Ekren, N., Özyüksel, N., & Fitzgerald, P. (2017). The Importance of Personal Financial Planning at the Growth of the Turkish Finance Sector: Contribution to Economy, Financial Institutions, Consumers and Universities. *Journal of Strategic Research in Social Science*, 3(4), 110-130.
- Fabris, N., & Luboric, R. (2016). Financial Education of Children and Youth. *Journal of Central Banking Theory and Practice*(2), 65-79.

- Fettahoğlu, S. (2015). Hane Halkının Finans Eğitimi ve Finansal Okuryazarlık Düzeyleri Üzerine Kocaeli’nde Bir Araştırma, Kocaeli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Muhasebe ve Finansman Dergisi.
- Gamgam, Hamza ve Altunkaynak, Bülent, (2008) Parametrik olmayan yöntemler: SPSS uygulamalı. Gazi Kitapevi.
- Gitman, L. (2004). *Principle of Finance*. New Jersey: Prentice Hall.
- Godfey, N. (2016). *Money Doesn't Grow on Trees A Parent Guide to Raising Financially Responsible Children*. New York: Fireside Book.
- Gökmen, H. (2012). *Finansal Okuryazarlık*. İstanbul: Hiperlik Yayınları.
- Haydari, A. H. (2018). Bireylerin Finansal Okuryazarlık, Finansal Eğitim ve Finansal Erişim Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma: İstanbul İli Örneği. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Muğla.
- Hayta, A. (2011). *Aile Finans Sistemi İlişkileri*. Ankara: Gazi Kitapevi.
- Hilgert, M., Hogarth, J. M., & Beverly, S. G. (2003). Household Financial Management. *The Connection between Knowledge and Behavior. Federal Reserve Bulletin*, 309-322.
- Huston, S. (2009). Measuring Financial Literacy. *Journal of Consumer Affairs*, 44(2), 296-316.
- Işık, İ. (2011). *Dünyada ve Türkiye’de Finansal Hizmetlere Erişim ve Finansal Eğitim*. Ankara: TCMB.
- Karaağaç A. (2015). Finansallaşma Sürecinde Finansal Okuryazarlık. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Kempson, E. (2009). Framework for the development of financial literacy baselinesurveys: A first international comparative analysis. *OECD JWorking Papers onFinance, Insurance and Private Pensions*.

- Lusardi, A., & Mitchell, O. S. (2007). Baby boomer retirement security: the roles of planning, financial literacy, and housing wealth. *Journal of Monetary Economics*(54), 205-224.
- Lusardi, A., & Mitchell, O. S. (2011). Financial literacy around the world an overview. *Journal of pension economics & finance*, 10(4), 497-508.
- Mandell, L., & Klein, L. S. (2009). The impact of financial literacy education on subsequent financial behavior. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 20(1), 15-24.
- Mason, L., & R.M.S. Wilson. (2000). Conceptualising Financial Literacy. *Loughborough University: Business School Research Series*.
- OECD. (2009). *Financial Literacy And Consumer Protection: Overlooked Aspects Of The Crisis, Oecd Recommendation On Good Practices On Financial Education And Awareness Relating To Credit*.
- Öncüler, İ. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: İstanbul Gelişim Üniversitesi Örneği *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul.
- Özbay, Ö. (2009). Çapraz Tablo Analizi Nasıl Yapılır?: Pratik Bir Açıklama. *HÜTAD*, 9.
- Özdemir, A., Temizel, F., Sönmez, H., & Er, F. (2015). Financial literacy of university students: a case study for anadolu university, Turkey. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 2(24), 97-110.
- Özel, K. (2007). *İyi Uygulama Örnekleri Çerçevesinde Kamu Mali Yönteminde Toplam Kalite Uygulamaları ve Türkiye İçin Bir Model Önerisi*. Ankara: Devlet Bütçe Uzmanlığı Araştırma Raporu.
- Özgürler, İ. (2013). Bireysel finansal kaynakların yönetiminde bir araç olarak finansal eğitimde dünya uygulamaları ve türkiye karşılaştırması. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Eskişehir.

- PACFL, (2008). President's Advisory Council on Financial Literacy, Annual Report to the President.
- Remund, D. (2010). Financial Literacy Explicated: The Case for a Clearer Definition in an Increasingly Complex Economy. *The Journal of Consumer Affairs*, 276-295.
- Robb, A. (2011). Financial knowledge and credit card behavior of college students. *Journal of Family and Economic Issues*(32), 690-698.
- Saraç, E. (2014). Finansal Okuryazarlık Ve Dumlupınar Üniversitesi Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Ölçülmesi Üzerine Bir Araştırma. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Kütahya.
- Satoğlu, S. (2014). Bireysel Yatırımcıları Koruma Aracı Olarak Finansal Okuryazarlık ve Türkiye Uygulaması. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. İstanbul.
- Sevim, N., Temizel, F., & Sayılır, Ö. (2012). The effects of financial literacy on the borrowing behaviour of Turkish financial consumers. *International Journal of Consumer Studies*(36), 573-579.
- SPK. (2013). *Yatırım Yaparken Nelere Dikkat Etmeliyim?* <http://www.spk.gov.tr/indexcont>. adresinden alınmıştır
- Şahin, M. & Barış, S. (2017). Finansal Okuryazarlık ve Tasarruf Davranışları: Kamu Çalışanları Üzerine Bir İnceleme. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*,7(2), 77-103.
- Şaroğlu, H. (2018). Kamu Çalışanlarının Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Tunceli İlindeki Kamu Çalışanları Üzerine Bir Uygulama. *Yüksek Lisans Tezi*. Elazığ.
- TCMB, (2011). Dünyada ve Türkiye'de Finansal Hizmetlere Erişim ve Finansal Eğitim.
- Temizel, F. (2010). *Mavi Yakalılarda Finansal Okuryazarlık*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.

- Temizel, F., & Bayram, F. (2011). Finansal Okuryazarlık: Anadolu Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi (iibf) öğrencilerine yönelik bir araştırma. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12(1), 73-85.
- Vardareri, D., & Dursun, G. (2010). Asimetrik Bilgi Çerçevesinde 2008 Küresel Krizin İncelenmesi. *The Journal of Knowledge Economy & Knowledge Management*, 5(1), 137-150.
- Wachira, M., & Kihui, E. N. (2012). Impact of financial literacy on access to financial services in Kenya,. *International Journal of Business and Social Science*, 3(12), 42-50.
- www.fo-der.org, Erişim Tarihi: (10.05.2019).
- www.teb.com.tr, Erişim Tarihi: (12.03.2019).
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *Spss Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Zarokoğlu, A. (1989). *Bankacılar İçin Para ve Kredi Birliği*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.

ÖZGEÇMİŞ

1991 yılı Aralık ayının ikinci günü Konya ilinin Selçuklu ilçesinde dört çocuklu bir ailenin son üyesi olarak dünya ya geldi. İlk ve Ortaöğrenimini Konya ilinde bulunan Alâeddin İlk ve Ortaokulunda, liseyi Şehit Ufuk Baysan Anadolu Lisesinde ardından üniversiteyi yine aynı ilde Selçuk Üniversitesi Beyşehir Ali Akkanat İşletme Fakültesinde İşletme bölümünü başarıyla tamamladı. 13.05.2017 günü Şayeste Beyza KARTAL ile dünya evine girdi. İş hayatında ise Jandarma Genel Komutanlığında Jandarma Astsubay olarak görev yapmaktadır.

